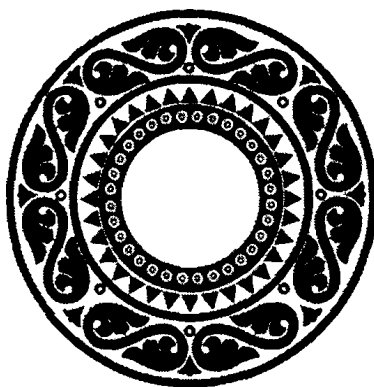

Гулистан Даўлетова

Қыз тахты

Қосықлар

Ташкент - 2009 жыл
«MERIYUS»

Гүлистан Даўлетова Қарақалпақстанға белгили, талантлы шайра қызлардың бири. Оның «Қыз тахтым» қосықлар топламында өмирдің таўсылмас сыр-санаатлары, тәғдйрдің көринбес хәм инабатлы жолы, туўылған жерге деген мехир, мехрибан ана, дослық хәм мухаббат темалары көркем сөзде шеберлик пенен сәўлелендирилген.

Сондай-ак оның қосықлары ел тәғдири, Арал, Перзент, Ана-жерге байланыслы толғанысларын сап туйғылар, терең сезим менен ашып береді.

Әсиресе Гулистан қосықлары арқалы өзиниң нәзик хәм мәрт тәбиятлы қыз сезими, кең пейил Ана, устаз кеўли, сырлы, зийрек мухаббатлы қыз кеўлин өз оқыўшыларына ашады.

ТАМЫРЫ ТЕРЕҢДЕ ҰАТАН – БАЙТЕРЕК

(Автордан)

Мен жаслығымды толқынланып толып тасып төгилип аққан дәрьяға мегзетемен.

Мениң балалығым, жаслығым жүдә гөззал шоқлықларға, еркинликке, еркеликке, қызықлы ўақьяларға толы болды. Өткен күнлериме өкинишим жоқ, жүдә шоқ бахытлы қызалақ едим. Ата-анам мени қыз бала нашар ғой-деп қарамады. Шаңарақта балалардың тунғышы болғанман. Минезим де соларға уқсаңқырап балалығымда сәл урнықырлаў болғанымды еслесем хәзир уяламан. Қыз балалар менен онша урыспайман дә бирақ ер балалардың үстемлилигин көтере алмай бығырлатып сабап таслайтуғын едим. Мың айтқан менен ер бала ғой, гей-де күшим жетпей қалатуғын ўақытларыда болатуғын еди. сол ўақытта тонымды қайтадан терис кийип, үйдеги қорада турған қанаты қыйық ғазларымызды шығарып жиберсем балалардың аяқларын тислеп таслайтуғын еди. Әкем пақыр гейде усыларды көрип қалып қатар жораларының балларының жылап қалғанын көрип Гүләшжан-ай уят болды ғой. Қырғыйдай балалардың күнин бермейсең деп ынжылатуғын еди. Сонда не өзи тыныш жүрмейди деп бәри бир жеңислик бермейтуғын едим. Өзимнен болғанын хеш ўақыт мойынламайтуғын едим, әкемнің көзинин тасын алып қайтадан муш көрсетип қоятуғын едим. Сондай еркешиликлеримди, шоқлықларымды қоңсы-қобаларым, ағайин туўғанларым, муғаллимлерим бәри бирдей тез умытып маған хәммеси өз ата-анамдай меҳир көрсетип Гүлистан деп атымды айтпай Гүлашжан дейтуғын еди. Сонлықтанда өзиме деген адамлардың меҳри әсиресе аўыл адамларының хәк көкирекшилиги елимди бар меҳрим менен шын ықласым сүйип жасаўға үйретти-аў деп ойлайман.

Усындай меҳир-мухаббат, қәдир-қымбат, кең пейил-ли халқымның меҳри мени меҳрибан ғамхор, қолдан кел-

се жақсылық етиў, сақыйлық сыяқлы жақсы пазыйлетлерге жетекледи.

Аўыл турмысы әсиресе шарўа аўышының турмысы бизлерди қыйыншылықлардан қашпаўға оны жеңе билиўге тәрбиялады. Мектепте оқып жүрип жәмийетлик жумысларға, аўыл хожалық, шарўашылық жумысларына жәрдемге барыў бизлерди шынықтырды хәм жетилистирди. Мен туўылып өскен аўыл Шахаман шарўашылыққа бейимлескен елат.

Бәхәрде аўыл дийханлары шарўашылық ушын қолайлы от-жем, дән болыўы ушын мәкке, ләблеби басқада палыз өнимлерин егетуғын еди. Бәхәрде оның отағына, гүзде жыйын-теримине барып оларды жыйнасыўға жәрдем беретуғын едик.

Шахаман гүрең аўыл болып отырады аўылдың малларын хәр үй гезеклесип бағатуғын еди. Уйимизде әкемиз шарўа болғанлықтан мен әкемнің ақ боз атын минип мал гезек бағыўды жүдә жақсы көретуғын едим. Үйдиң ири қара мал, майда қой жанлықлардың санына қарай бәрин есаплап гейде 4-күн гейде 5-күнлеп мал гезек бағатуғын едик. Үкелерим менен бирге мал гезек бағыў бизлер ушын дым қызықлы еди. Әсиресе жазғы дем алыс күнлери хәм қумда ойнап табанларымызға ғуллығулық жағып алып жуўырысып хәм шомылып кең далада еркин нәпес алып кеште «паданың алдына шық» деп бақырып жүрген бийғубар күнлеримизди еслесем Шахаманның шаңғытлы шаңлақларын сағынып қайтадан сол бахытлы балалық күнлериме қайтқым келеди...

Ойыма алған бираз нәрселеримди ислеп үлгердим, үлгере алмағанларым да баршылық. Бир хаял шаңарағына, елине, жәмийетке, халқына қанша керекли болып хызмет етиў керек болса, бар күш жигерим, ықласым алған билимим хәм өмирден түйген тәжирийбелерим менен соны атқарыўға хәрекет жасадым.

1976-жылы орта мектепти тамамлап, аўылда жумыс иледим. 1978-жылы Нөкис мәмлекетлик университетиниң роман-герман филологиясы факультетиниң англичан тили қәнигелиги бөлимине оқыўға түстим. 1983-жылы усы қәнигеликти айрықша баҳаларға ийелеп шығып,

пайтахтымыздағы 27-санлы мектепке өз қәнигелигим бойынша оқытыушы болып жумысқа орналастым. Өз қәнигелигим менен бирге бул жерде қарақалпақ тили хәм әдебияты пәнин оқытып жүрип бул пән бойынша да қәнигелик алыу кереклигим ушын 1988-жылы Қарақалпақ Мәмлекетлик университетиниң Филология факультетиниң сыртқы бөлимине оқыуға түстим хәм 1993-жылы усы факультетти жақсы бахалар менен тамамладым.

Устазым Камал Мәмбетов мениң әдебиятқа деген терең қызығыушылығымды, шайырлар поэзиясын таллап оларға билдирген пикирлеримди тыңлап көрип, «айнанайын сениң әдебиятқа деген ықласың жаман емес бизлерге жақсы әдебиятшы керек усы жерге бизиң кафедраға ассистент-оқытыушы болып қалып, илимий жумыс ислесең қалай болады» деп ойламаған жерде усынысын билдирди, егер изертлеуши болсам өзи илимий басшы болатуғынлығын айтты.

Мен устазым филология илимлериниң докторы мархум Камал Мәмбетовтың усы ғамхорлықларын еслесем көзиме ериксиз жас аламан.

Пейли кең, жүреги таза адамларға «Әзийзим» деп мүрәжәт ететуғын, мехрибан устазға шәкирт болыуға мияссар болғаным бул маған Алла тааланың иләхий инамы деп билемен.

Жаслық дәуиримниң өкинишсиз мазмунлы өтиуине университетте жалынлы, талантлы жаслар менен бирге ислесиуим себеп болды. Мен оларды толықтырдым, олар мени Университетте жумыс ислеген дәуиримде ўақыт пенен санаспастан оларды хәр қыйлы байрамлар: «Наўрыз», «Ғәрезсизлик», «Қәнекей қызлар», «Университет мәликасы», «Зульфия қызлары», «Поэзия кешелери» «Қуўнақлар хәм зийреклер» КВН жарысларына сценарий текстлерин жазыу хәм олар менен биргелесип усы кешелерди халық сүйсинип көргендей етип таярлау арқалы мениң өзимди хәм жаслардың өзлерин руўхый азықландырдым. Шаршамайтуғын ўақыт пенен санаспайтуғын дәуирлерим мениң шайыра болып жетилисиуиме тәсирин тийгизди.

Университетте Хаял-қызлар кеңесиниң баслығы лаўазымында иследим. Көп жаслардың әсиресе қызлардың оқыу-

дағы, турмыстағы машқалаларын шешиўде факультет ҳаял-қызлар кеңеслериниң баслықлары менен бирге олардың өмирден өз жолларын таўып кетиўине жәрдемлестим.

Усы дәўир ишинде «Эжинияз поэзиясында дәстүр хәм жаңашыллық» темасында кандидатлық диссертация жумысымды тамамлап, «Қарақалпақстан» баспасынан усы атамадағы монографиямды шығардым.

Хәзирги күнде 2006-жыл 21-сентябрьден баслап Нөкис қалалық халық билимлендириў бөлими баслығы лаўзымында ислеп атырман. Өзбекстан Республикасы «Билимлендириў ҳаққында»ғы Нызамы, «Кадрлар таярлаўдың миллий бағдарламасы» тийкарында мектептерде заман талапларына сай балаларга талим тәрбия бериўде өз үлесимди қосып келмектемен.

«Сениң дәртин менен жасайман, ҳаял», «Хаял ышқы» қосықлар топламы, «Инсан тәрбиясы балалықтан басланды», «Руўхыйлық-әдебият өлшеми» (И.Юсупов поэзиясы бойынша), «Эжинияз поэзиясының руўхый булақлары» китапшаларын жазып халқыма усындым.

Шаңарақ жағдайыма келсек, өмирлик жолдасым Есбосын Икметуллаев Нөкис қаласындағы жеңил санаат хәм азық аўқат колледжинде директор орынбасары лаўазымында жумыс ислейди. Шаңарағымызда бес баланы- төрт ул, бир қызды тәрбиялап атырмыз. Барлығы жоқары мағлыўматлы.

Жаслығымды мазмунсыз өткермедим, шәкиртлер таярладым, бес перзент тәрбиялап камалға келтирдик. Оларға жақсы тәлим-тәрбия, илим-билим бердик, дос яран, куда-кудағайларымыз бар. Сонлықтан жаслығым қайтып келсе еди деп жүдә налынбайман. Кемшиликлеримиз жоқ емес, кемшиликсиз бир Алла. Бул ялғаншы дүньяны ҳеш кимде пүтинлей алмаған. Баўыры пүтин бендениң өзи жоқ. Бири кем дүнья деп соның ушын айтылған.

Жасларды жетилдириў оларды кәмиликке жетеклеў баслы ўазыйпамыз. Хәзирги жасларға кеўлим толады. Бирақта бес бармағың бирдей емес. Елимизде қатарына үлги болғандай жигит қызларымыз баршылық. Хәзиргиниң жаслары спортта Еркинбай Қутыбаев, Надира Казақовалар, илимде Алишер Сәнетуллаев, исбилерменликте Сәрсенбай

Сейтназаров, мәдениятта Женис Пиязов, Гүлбахар Ахымбетовалардай болыуы керек деп ойлайман.

Жасларға айтарым жақсыдан шарапат, жаманнан кесапат. Жақсы менен жолдас болыуын, жаманнан аўлақ жүриуін нәсият етемен. Себеби уры уры менен, қары қары менен жолдас болады. Анам байғус жаманның аяғы сегиз болады бири тиймесе бири тийеди жаманнан машайық қашып кутылған, және кисиге пәнт берме, пәнт жегеннен бола бересесин бир алланың өзи жеткереди, жәбир шуқанағы толы деген сөзди көп нәсиятлайтуғын еди.

Тамыры тереңде Ұатан – байтерек,
 Бүгинги жас нәлше нәрұаннан дәрек,
 Елим журтым деп жанбағың керек,
 Келешек сеники балажанларым.
 Тамырыңда аққан қаным бар мениң,
 Сенлик Жан ишинде жаным бар мениң,
 Нурлы келешегим таңым бар мениң,
 Жанған көзлеринде балажанларым.

АНА

Тәнде қан, гүлдеги палымсаң Ана,
Жүрегімде жанған жалынсаң ана,
Перзент ушын бул бий сәўбет дүньяның,
Барлық жүгин артқан Нарымсаң Ана.

Жаралғанман сениң баўыр етиңнен,
«Қулыным» -деп қақпадыңыз бетимнен,
Нарт шыбықтан нәрўан болып жетилген,
Бир шақаңман, байтерегим Жан Ана.

Мөрленгенсең жүрегімнің төрине,
Туў етип тиккенмен кеўлим көгине,
Сен сыңарсаң туўған ана жериме,
Шамшырақ қуяштай сағымсаң-Ана.

Мехир көрдим мөлдиреген көзиңнен,
Писентиме алдым ақыл сөзиннен,
Жүзиме сүртейин басқан изиңнен,
Мухаддес дарғайым-Кабамсаң, Ана.

ӘКЕ-САЯЛЫ БАЙТЕРЕК

Алты улдың ишинде,
Қыз болып өстим еркерек,
Шалалаў еди исим де,
Ойымда еди келтерек.

Шоқ екен меҳир қызғының,
Сер салмаппан-дә ертерек,
Панаңда өтти қыз күним,
Саялы-әке байтерек.

Меҳириң түссе көзиннен,
Қуяштай әзиз көргенмен,
Әкежан айтқан сөзиңнен,
Жалынлап жанып жүргенмен.

«Маңлайға питкен дүр қызым,
Кеўли таза хұр қызым,
Арпа ишинде бийдайсан
Жарқырап жанғай жұлдызың».

«Дәўперим» десең, еркелеп,
Жуўырып шықтым алдыңа,
Қапталласып ентелеп,
Қап қолластым жаныңда.

Шыбық атты мингенде,
Қуўандың йош тапқаннан,
Сен «ақбоз ат» бергенде,
Қуйынлатып шапқанман.

Жигер алдым өзіннен,
Енди бэрин аңларман,
Көргендеймен жүзинди,
Шуғлалы пэк таңлардан.

Куўантып «ақбөз ат» пенен,
Еркелеттиң өзимди,
Шығысып жүрмен жат пенен,
Қыз болып сабыр, төзимли.

Жүйели сөзлер дизилди,
Нэр алып қасыл сөзиңнен,
Мәрдана болып өсиўди,
Үйрендим эке өзиңнен.

АТАЛАР

Байтеректей жетилискен, нәлшеден,
 Кеўли тасып кетеди сәл нәрседен,
 Жаўтаң қағып меҳир күтер бәршеден,
 Бағ дәўлетим сағыйрадай аталар.

Жетписинде жаўтаңлар жас баладай,
 Кеўлин тапсаң кең жазийра даладай,
 Жарқылдайды базары мол қаладай,
 Боз ордамның берекети аталар.

«Ғаррылар билгенди пери билмейди»
 Гейбир нәкас оны көзге илмейди.
 Өмир базарына еки келмейди,
 Боз орданың салтанаты-аталар.

«Қай баласаң» деп сорайды затыңды,
 Сөз айтады асқатықтай татымлы,
 Таныстырып жақын менен жатымды,
 Шежире болып ағылады аталар.

Түсингенлер сөзлеринди дүр билген,
 Шежиресиз сөз жорғасын желдирген
 Диянатты санамызға синдирген,
 Даналықтың булағы-ол аталар.

Дәстүрлерди үйренгенбиз биз сизден,
 Әўладлар шынжырын бир-бир өткізген,
 Тис-тырнақлап бул күнлерге жеткізген,
 Бийазарым, бийминнетим-аталар.

Турсадағы «Көк кемени» жақтырмай
Кеткен жаўға бетин берман бактырмай,
Темир тумсық, қанатлыға қақтырмай,
Қызғыштай қорыған бизди, аталар.

Қалдыңыз урыстан биразың қайтпай
Кеткенсиз қызларға «Әлүидағ» айтпай,
Анам байғус бирдем әкесин жойтпай,
Күни өткен емес әзиз-аталар.

Келеди урпағың изинди басып,
Жеттиңиз не мүшкил қырларды асып,
Кеўли сәл нәрсеге жайхундай тасып,
Ғаўкылдасар, сағыйрадай-аталар.

Төрели сөзине түйелер шөккен,
Қуяш көзлеринен мехир, нур төккен,
Нураный кеўили йош алар көктен,
Қурандай теберик-әзиз аталар.

МУҒАЛЛИМ

Мектеп бетке дәслеп қәдем атқанда,
Оқыў-деп қыялым қанат қаққанда,
Сентябрьдиң зер қуяшы шыққанда,
Меҳир нурларыңды шаштың муғаллим.

Оқыў деген қәдимги жай сөз еди,
Мектеп болды тәрбияның өзегі,
Меҳирди ең дәслеп бала сезеди,
Хәр күн сизди көрсек дедик, муғаллим.

Орны басқа туўған ата-анаңның,
Сизди де ең жақыныма санадым,
Билимиңнен беккемленди қанатым,
Сизге қарай ушкым келер, муғаллим.

Булақты бағдарлап жолға салғандай,
Мени тарттың алдымдағы әрмандай,
Жабайы тал бағда өскен нарт қандай,
Мен-нарт шыбық, сиз-бағмансыз, муғаллим.

Өмир әлипбесин шебер дүзеттиң,
Хәрипти хәрипке қосып сөз еттиң,
Мәселе шешкендей ойлы қыз еттиң,
Мениң уллы алымымсыз, муғаллим.

Балаңдайман хәзир устаз болсам-да,
Туңғыш устаз қәдирлидур инсанға,
Мудам бағман керек екен гүлшанға,
Алдыңда бас ийип турман, муғаллим.

ЖӘНЕ БӘХӘР КЕЛДИ ...

Айтылмай бир сөзиң ләбиңде калды,
Сыр болып калғаннан ақылым лалды,
Кеўлиме тилсимли ғулғыла салды,
Буннан артық жанды жағар сезим жоқ,
Және бәхәр келди, бирақ өзиң жоқ.

Балықтайман қырда қалып демиккен,
Отлы шоқпан лаплап шыққан көриктен,
Жалынлады жаным сол бир мәўриттен,
Жанған жерге жамаў болар бөзим жоқ,
Және бәхәр келди, бирақ өзиң жоқ.

Ышқы гүлханыңда лаўлап жанарман,
Суўсыз шөлиркеген гүлдей соларман,
Фархадын излеген Шийрин боларман,
Соңғы демде излемеске төзим жоқ,
Сен айтқан бәхәрди таптым, өзиң жоқ.

Шәменлер өзиңсиз ғумша байламас,
Шөл этирап гүл жамылып жайнамас,
Бәхәр келди бағда бүлбил сайрамас,
Сени излеп кеўлим кетти, изим жоқ,
Бәхәр келди, бирақ сениң өзиң жоқ.

ҚАРЛЫҒАШ КЕЛСЕ

Қарлығаш келсе үйлерге,
Бездирмең, баллар, уядан,
Тилеклес болып сизлерге,
Қанатлап келер қыядан.

Қарлығаш екен қызлар да,
Ханама зорға сыяман,
Уштым да кеттим узаққа,
Туұылып өскен уядан.

Қарлығашқа теңейди,
Бойы жеткен қызларды,
Узатарда ел мени,
Өз қызындай қызғанды.

Кийели кустай қанатлап,
Жылына бир-ак барарман,
Үкемлер колын шаппатлап,
Аўылға хабар таралған.

Шешемлер келер алыстан,
Нәзерин меннен ала-алмай,
Дийдарыма тоймастан,
Қыйылып турар анамдай.

Көзинен мехир ағылар,
Жеңгемлер кушақ жайғанда,
Кеўлиме қарап бағысар,
Ақ бийкеш дейди жайғана.

Ағалар турар сыр бермей,
Көзиниң жасын жасырып,
Инилер жүрер сездирмей,
Сағынышларын тастырып.

Келинге сирә сөз бармаў!
Боз үйдиң ерке бийкеси,
Қалбимди неге қозғарман,
«Суў көтермес сиркеси»,

Анамсыз хуўлеп турғандай,
Ордамның алтын иргеси,
Жалғыз каабам бола алмай,
Жуўырысып жүр хэммеси.

Сағыныш оты тур лаўлап,
Жанарым жасқа тирелди,
Қаларман «музға бузаўлап»,
Орнынан таппай әкемди.

Жанығып, жерге желинлеп,
Таўларымды мен жойтарман,
Кеўлимди сәл жүўенлеп,
Сегбир тартып қайтарман.

Қарлығаш келсе үйлерге,
Бездирмең, баллар, уядан,
Тилеклес болып сизлерге,
Қанатлап келер қыядан.

•

ТУҰЫЛҒАН ЖЕР

Бийгәрез ел гүл жайнаған,
Бағында бүлбүл сайраған,
Жасыл гилем мақпал дөнип,
Көзди тартар қыр айланам,
Абат -Ұатан туұылған жер.

Нақыраты

Жан ишинде жаным мениң,
Тамырдағы қаным мениң,
Намыс шерик арым мениң,
Алтын бесик-туұылған жер.

Бабаларым еткен әрман,
Мақсети сол еркін заман,
Халқым ушын бар тилегим,
Қара бөркиң - болғай аман,
Қарақалпақ туұылған жер.

Нақыраты

Ана-қуяш шығыс жақтан,
Үмит ушқын нур таратқан,
Көзи қыймай кең даланды,
Көк жийекке зорға батқан.
Көз қумарым-туұылған жер.

Нақыраты

СЕЗБЕДИҢ БЕ СЕН

Сырға толы нәзериңнен жалынлы,
Кеўилим шуғлалы нурға малынды,
Бәлент көкке шарласам да жанымды,
Дүнья тар болғанын сезбедин бе сен

Жүрегим таўланар сени сорағлап,
Көзлерим интизар жолға қарағлап,
Бир иләхий мөлдир сезимлер лаўлап,
От болып жанғанын сезбедин бе сен

Сезбегенге салып қыя бақпадым,
Қыз-патша дур, беглик туўын жықпадым,
Өзинди бир тыңлап көрсең-о, жаным,
Ямаса ҳеш нәрсе сезбедин бе сен.

Тилсим сезимлерге жанып қайтадан,
Саўлатыңды көрсем үмит артаман,
Дилгир сәнем болып қосық айтаман,
Дүнья тар болғанын сезбедин бе сен.

КӨРИНБЕС

Қанаты қайрылған қустайман сенсиз,
Көклерге шарк урып ушпайман сенсиз,
Мәңгилик музқала қыстайман сенсиз,
Шәменлер елинде жазлар көринбес.

Дәрттен ат көтермес қырман шашладым,
Қәлбим қәстеликтен, толып таспадым,
Зәхәр яңлы, шийрин сөзи басқаның,
Нурға толы алтын таңлар көринбес.

Жаным жанығады, хижран дағында,
Гумшалар гүл ашпас, кеўил бағымда.
Сағымларға қолым жеткен ұағында,
Боз думан артынан айлар көринбес.

Туттай төгилермен, сарғыш гүзлерде,
Кеўлим талұас урып, сени излеўде,
Ләйли болып шығып кетсем дүзлерге,
Мени күтип алар Мәжнүн көринбес.

ПЕРЗЕНТИМЕН

Ата-анам ерте көшти арадан,
Тәңирим де жақсыларды сораған,
Бүгини мен барман, иске жараған,
Қызы болдым сағыйрадай халқымның.

Бар екен ғой кемликтің де камалы,
Шашларымнан сыйпар дәуір самалы,
Хызметіңе жарап турман шамалы,
Перзентимен ата-анамдай халқымның.

Әкем кетти, қулағандай байтерек,
Анама да жүрим берди келтерек,
Алты улға бас болып-ем ертерек,
Арасында өсіп уллы халқымның.

Көкирегимиз бірге соқты ел менен,
Кеуіл таза накасларға ермеген,
Ар-намысты хеш ұақ қолдан бермеген,
Перзентимиз қарақалпақ халқының.

Хақыйқатлық деген тажы-тахтым бар,
Еркінлікте нур жайнаған бахтым бар,
Әрманларым бахытыма жақынлар,
Бір гүлимен қарақалпақ халқының.

Талант, хақгөйлигің ағар қанымда,
Ер жүрегі соғар мениң жанымда,
Бой жеткенмен жумсақ алақаныңда,
Перзентимен меҳири дәрья халқымның.

ҚЫРҒА ҚАНТАРЫҰЛЫ ҚАЙЫҚ ҚАСЫНДА

Кеуиллер өседі шалқар айдында,
Жаслықтың тағында, патша хәр адам,
Қырға қантарыұлы қайық жанында,
Сол алтын дәуранын еслейди атам.

Көзине исенбей қарайды өзи,
Көзге күйик, дәртлі қара қайығы,
Теңизди жер жутты деген не өзи,
Нениң кесапаты, кимнің айыбы?

Менгергени жипек желқом кемени,
Бүгин өтириктей ядтан тоқыған,
Таўдай толқынларда жүздим дегени,
Аңыз яңлы бир кітаптан оқыған.

Суў жығылып, бағда қалды баяғы,
Еслейди баўыры қамылып дузға,
Барып тиреледи ойдың аяғы,
Ала көзлі, қызыл жеңсизлі қызға.

Жигит еди, мотор қайық айдаған,
Бағы жанды, из-аяғы жарасып,
Шаңарақ дүзип, иси питти ойлаған,
Қуўанысты аўыл-аймақ қарасып.

Уллы болды, айдарынан жел ескен,
Қызлы болды, дийдарына гүл өскен,
Мехир нурын теңдей төкті анасы,
Түйнек душшы, пәлек ашшы деместен.

Жазы гүл жайнады, бағы сырығып,
Ақ куў, үйрек, газдың ушар нешшеси,
Сууы тасқын, хеш көрмеді тарығып,
Бекире балық, алдында бес кеспеси.

Из қалдырды, жорға жыллар дизбеги,
Бәдер кетти ишки сырын айтпады,
Қайтқан тырналарға усап гүздеги,
Мың қол былғап шақырсаң хәм қайтпады.

Жағыста «Айдынлар» айтқан қара қыз,
Айланды ақыллы дана кемпирге,
Қуйын, сууық самал турса шарасыз,
Қымтайды қулынын жыллы жемпирге.

Атам қаңтарыұлы қайық қасында,
Уақыт дәрьясында қалқып жүзеди,
Ақ желқом желбиреп қарақусында,
Үмит кемесінде маржан сүзеди.

НАМЫС БАЙРАҒЫ

*Қарақалпақ бермес қызын,
Барлығы да мениң қозым,
Қыз аларсаң өлсем өзим,
Деп Асан ер Қоқан келди.
(Бердақ)*

Бағымдағы өсирген бир лала деп,
Әзелийден нашар муңлы бала деп,
Бағы жанса, шаўкетли бай қала деп,
Бүйири бүлкілдеп турады екен.

Қарындасты намыс байрағы етип,
Кирер сауашларға, қатарын ертип,
Бабалардан қалған бул ески тәртип,
Ағаларға нызам болады екен.

Қозым дейип кулақ салған сөзине
Теңин тапса нур енеди жүзине,
Қол ушы жеңгеси түссе изине,
Ағалар ўақ-ўақ -деп қалады екен.

Атасы өз мәпин ойласа егер,
Қызы гүлдей сольш, талдай ийилер,
Ал, аға ат минип, қамшы үйирер,
Қыз емес, жан берип – жан алады екен.

БАЛАЖАНЛАРЫМ

Жүрипсиз арқайын мазарды гезип,
Мысалы жүргендей базарды гезип,
Күйдирмең аналық қалбимди езип,
Не қылып жүрипсиз, балажанларым?

Үмит шашбауларын қалай сөтермен,
Көзимди тасалап қайда кетермен?
Қорықпай буншелли кәуип кәтерден,
Не ізлеп жүрипсиз, балажанларым?

Излеп келдиңізбе ата-ананды?
Сағындың ба ханаласың-хананды?
Сизди көріп ойладым өз баламды,
Басыңа не түсти, балажанларым?

Аш әрұақ жабысып ашығып тұрсыз,
Көзлерің адам жеп қағысып тұрсыз,
Аш түлки сыяқлы бағысып тұрсыз,
Қалбимди қақ тилмең, балажанларым.

Қол жайыу уят, ғой, уят масқара!
Садақа сорама, жумыс, ис сора,
Дәрұишлик ис етпес, сендей жас бала,
Оншама пәс кетпен, балажанларым.

Неге керек, ақыл-кеңес бир батпан?
Буннан бетерінде тойлапты атаң,
Мамаң, Оразанның руұхын шырлатпаң,
Қан жылатпаң мени, балажанларым!

Үйлерине барың, буны қойыңлар,
Не қылып жүрипсиз деп айтса бир жанлар,
Ота-анам өлген деп айтағойыңлар,
Жанымды жандырмаң, балажанларым!

УСТАЗЛАР

Нәлшелериң нәрўан болып шайқалар,
Жапырақларын көрип кеўлиң жай табар,
Шәкиртлериң сизге қарап ойланар,
Сизге талдай ийиледи, Устазлар!

Себеби сиз-бағманысыз өмирдиң,
Мағрипаттың пәк нурындай көриндиң,
Силтедиңиз ой-бәлентин жеримниң,
Темир қазық жулдызымыз, Устазлар!

Палаланды бағып, сунқар қылдыңыз,
Бәлент пәрўазларға инкар қылдыңыз,
Ел туйғысын бизге тумар қылдыңыз,
Бизге ҳақ жоқ тилеп жүрсиз, Устазлар!

өмир-өнер әлипбесин үйреткен,
Әдебият, мийнет, матем, сүүреткен,
Атқан хәр қәдемди бақлап, жийлеткен,
Сүйенген таўымыз бизиң, Устазлар!

Турмыс өз кәрўанын алға тартады,
Инсан әўладына үмит артады,
Хәр шаңарақ ул-қызлары арқалы,
Сиз халықты оқытасыз, Устазлар!

Сиз арқалы өсти ақыл санамыз,
Көп нәрсени күсеп кеўил ханамыз,
Зыяратқа биз мектепке барамыз,
Уллы алым хәзиретимиз, Устазлар!

АЙТЫС

Жигит: Бир көріп кеткенім алты ай азықтай,
Жап бойында турдым қатып қазықтай,
Жағымталлы жанға жағар қосықтай,
Унап қалғаныңды билмедің ярым.

Қыз: Жийдеге түйілген ақылы лалдай,
Бир сырлы сөзіңди кеттің айта алмай,
Үйімнің алдынан әсте өте алмай,
Жүрген күнлеріңди еслеймен өзім.

Жигит: Қараұылы болып қыйсық жийденің,
Саатлап турсамда қабақ үймедім,
Мың батпан наз бенен шықпай сүйгеним,
Күйіп күл болғаным билмедің ярым?

Қыз: Қатар жигитлердің болдың султаны,
Ушқынлады мухаббаттың гүлханы,
Қыз кеуили-такаббырлық тулпары,
Бир сөз бенен жууасытып билмедің,
Сонлықтанда сени көзге илмедім.

Жигит: Өзге үйдің шамшырағын жақтың ба?
Я жолыма айдай қарап бақтың ба?
өзімнен өзге ге қасың қақтың ба?
Кеуил сандығыңды ашпадың ярым.

Қыз: Ашықлық не нәрсе билә билмедім,
Қыз тахты салтанат түсіп келмедім,
Муғаллимге қулағыңнан тартқызып,
Сол уақытта сени бираз жөнледім

СЕНИҢ ДӘРТИҢ МЕНЕН ...

Мыңсан тәшүиш мойныңызға жегилген,
Өрт хәуири сезиледи деминнен,
Қумардың қызлары, қайнап төгилмен,
Сенлик төзим менен жасайман, хаял!

Қабағы қатыңқы Гулпаршынларым,
Қолласыўға келмей атыр-ма нарың,
Қалбимди тырнаған бар налышларың,
Сенлик сезим менен жасайман, хаял!

Айналайын сениң алтын басыңнан,
Ушқын алдың от бүркиген жасыннан,
Намыс хәм ар шерик өлшеў тасыңман,
Сенлик күйиниште жасайман, хаял!

Лабағыңа сәл-пәл ақыл сүйкесең,
Түпсиз гүби тутарма екен үйкесең,
Сыртқы көзге сулыў Сүйинбийкесең,
Ишки дәртиң менен жасайман, хаял!

Ата-журтты, Ана-жерди сүйгеннен,
Тумарисиң қылыш алды күйгеннен,
Мәртликке табынып басым ийгенмен,
Сенлик әрман менен жасайман, хаял!

Тәғдир иштен тынып бақлайды мудам,
Сени жулқып-жулқып неше сынаған,
Зор куўаныш раўа көрсемде саған,
Сениң дәртиң менен жасайман, хаял!

Қырқында нырқына келмегенлер бар,
 Жөн-жосақ үйине кирмегенлер бар,
 Гежирленип жолдан жүрмегенлер бар,
 Сенлик күйиниште жасайман, ҳаял!

Обалын мойнына салайын дейсең,
 Сыртыңнан сер салып қарайын дейсең,
 Шаңын қағып-қағып алайын дейсең,
 Сенлик арзыу менен жасайман, ҳаял!

Таўдай жигериң бар, бәлент жұлдыздан,
 Бала, дала үй рузғар жыйғызған,
 Сен түпсиз уммансаң бәрин сыйғызған,
 Сенлик әрман менен жасайман, ҳаял!

Тәғдир сени мың силкилеп сынаған,
 Күнлериң көп иштен тынып жылаған,
 Жан алқымға келседағы шыдаған
 Сениң дәртиң менен жасайман ҳаял!

Сенлик бахыт пенен қанатлап ушып,
 Жасасам деймен мен алға қулшынып,
 Бүгин қайғысыз қыз тахтынан түсип,
 Сениң дәртиң менен жасайман, ҳаял!

КЕШИР, ЖАНЫМ, КЕШИРЕ АЛСАҢ...

Кеўлимниң сен төринде барсаң,
Шерге толы ҳижранлы тарсаң,
Жақтым өзге үйдиң шырағын,
Кешир жаным кешире алсаң.

Нақыраты:

Билдим, азап шеккенлеринди,
Дәртли көз жас төккенлеринди,
Мени аңсап күткенлеринди,
Кешир жаным кешире алсаң.

Сени излеп жулқынар кеўлим,
Тәғдир дейип өзимди жеңдим,
Кешир жаным, эрман бағынан,
Айралықтың гүллерин тердим.

Көз алдымда Мәжнун ҳалларың,
Ышқы-азап, жандың лаўладың,
Шоқ болып алысты сезимлер,
Тәғдирди мен жеңе алмадым.

Нақыраты:

Билдим, азап шеккенлеринди,
Дәртли көз жас төккенлеринди,
Қанжарлап қәлбиңниң саўығын,
Кешир бир-бир сөткен жеримди.

ҚУМАР АНА ЖОЛЫ

Сыйынаман, халқым саған пирим деп,
Бауырыма бассам деймен биримлеп,
Бириң әкем, бириң сиңлим, иним-деп,
Арың ушын жанды жағар қызыңман.

Гөззал өмир пешанама сызылды,
Гүл бағларым болды жасыл-қызыллы,
Ерке қызың турмыста көп ысылды,
Силтеген жериңнен кесер қызыңман.

Елим деп еңиреген елде мәрт ушын,
Руўхый байлығым, дәстүр-салт ушын,
Ана Ұатан, тәғдирлесим халық ушын,
Тумаристей туў көтерер қызыңман!

Сенлик меҳир нур шападаы көзимде,
Елден жақыным жоқ жердің жүзінде,
Сениң жаның тыпыршылар өзимде,
Сарыша айымға сиңли қызыңман.

Жаралғанман сениң таза қаныңнан,
Қызғын алдым иләх жаққан жалыннан,
Қыяметте табыламан жаныңнан,
Жанған жерге жамаў болар қызыңман.

Тәғдириңе қанық кеўил сарайым,
Дәстүрлерің нарға аўыр хәрдайым,
Перзент ушын жаным отқа жағайын,
Қумар ана жолын тутқан қызыңман.

Ғәрқаллазий байлық Әмиў бойында,
Көп жақсы нийетлер бардур ойымда,
Гүл жамылған абаданлық тойында,
Ҳадалый бир хызмет қылар қызыңман.

Геўдемде жан, гелле турса жулынбай,
Хызметине жуўырайын кулындай,
Нашар демей көргейсең бир улындай,
Шыбын жанын сен деп жаққан қызыңман.

ЖИГИТ ҚОСЫҒЫ

Гезгенде бағларды бүлбүл сайраған,
Жаслық дәуран еске түсер қайтадан,
Күлдиргишли, көзлери от жайнаған,
Қумай көзлі қызды сағынаман мен.

Нақыраты

Келбетин мөрлеген ядыма мениң,
Бир қулақ қоймаған дадыма мениң,
Бийдауа дэрт салған жаныма мениң,
Сол сахыпжамалды сағынаман мен.

Тырналар елине қайтса дизилип,
Қарайман изинен кеўлим езилип,
Сағыныштан жүрек бағрым үзилип,
Жанымның жананын сағынаман мен.

Нақыраты

Келбетин мөрлеген ядыма мениң,
Бир қулақ қоймаған дадыма мениң,
Бийдауа дэрт салған жаныма мениң,
Сол сахыпжамалды сағынаман мен.

САҒЫНДЫРЫП ТУРАРСАҢ

(Жигит қосығы)

Айт жаным, не жаздым гийне қылғандай,
Жаслық- жалын, ис тутыпсаң ойланбай,
Бағ жығылып бәри суўда қалғандай,
Өтсем қапталыңнан лал боп турарсаң.

Сархаўыз бойында сәрўи тал болып,
Зербарак жамылған шәмензар болып,
Көз алдымда сулыў қәдди дал болып,
Муң малынып сағындырып турарсаң.

Әрман бағым саратанда қыс болып,
Әжайып бир қайтып көрмес түс болып,
Мың шақырсам қонбас «алтын» қус болып,
Қәлбимде шоқ болып ғыжлап турарсаң.

Нешше бәхәр келди, кетти тусымнан,
Үмит жоқ ушырған қумай қусымнан
Дийдарласып қалағойсақ тосыннан
Мәзи бийтаныстай қыйнап турарсаң.

АНАЛЫҚ ТАХТЫМДА

Бурынғы нарт шыбық болды, байтерек,
Бүгинги жас нәлше нәруаннан дәрек,
Олар елге сая салмағы керек,
Келешегім мениң, балажанларым.

Тамырында аққан қаным бар мениң,
Сенлик Жан ишінде жаным бар мениң,
Нурлы келешегім таңым бар мениң,
Көзиме көринген балажанларым.

Билим - қуяш қолыңды соз күлімле,
Умтыл бабаңлардай нурлы илимге,
Ар хәм намыс дәрья болсын дилиңде,
Өнер жолын ізлең-балажанларым.

Әуладлар әуладтың болар қорғаны,
Миллионбайлар аман жүрсе болғаны,
Сонда бәржай болар ана әрманы,
Көзимнің раўшаны – балажанларым.

Қыз тахтынан түсип сизге келдим мен,
Хызметимди аямаспан елимнен,
Сарыша айымның нәзик кеўлинен,
Халқы жай алыпты, балажанларым.

Сизлер де қанатым астында жүриң,
Аналық тахтымда отырман бүгин,
Сизлерге тилеймен бахытлы жүрим,
Бабалардың көзи- балажанларым.

САРЫША АЙЫМНЫҢ МОНОЛОГИ

*Орманбет бий өлген күн,
Он сан ногай бүлген күн,
Жез буйдалы куба арлан
Жетип түлки ала алмай
Қарашыл көпек болған күн
Орманбет бий өлгенде
Ул қалмады қыз қалды
Үш қызының генжесин
Сарыша айым дер еди...
(Орманбет бий толғауынан)*

Иште сақлай алмай әрманларымды,
Бәлентке көтердим намыс-арыңды,
Орманбет бий, ел деп жақтың жаныңды,
Руұхың мени де қорғап тұрыпты.

Гейде тақыр жерден бәлент тау шықты,
Букқы таслап мерез шөптей жау шықты,
Көл жоқ жерде нәретте, я ау шықты,
Әрман жолларына таслап қурықты.

Сиз силтеген жолда тосық жийледі,
Сиз жоқта нәкаслер ел деп күймеді,
Дәуран түлкі болса тазы бийледі,
Айдын жолларыма таслар толыпты.

Қамыс қыйғанына мәс емес ғазым,
Аямауыз болды саратан жазым,
Түлкіге жем болды ушырған базым,
Қалбим мениң қырк бир жамау болыпты.

Дығырықта кәрүан тартқан тубалар,
Қой үстинен қашан торғай жумалар,
Исенген теңизим сарқылып барар,
Ели халқым сағымларға жолықты.

Тәғдир зәхәр қосты тутқан палына,
Төгер жапырақларын үмит талы да,
Нәзер салсаң, боз енгендей, халыма,
Қызың бүгін сарсаң, болып турыпты.

Әрман дәрьясында шүмип келемиз,
Қайырлады қырдан жүзген кемемиз,
Сегбир тартып өрден-ыққа желемиз,
Енди калай дүзетемиз бирликти.

Үстимизге дөнип тәғдир кесеги,
Қайларда болса да бизди гөзледі,
Сүрниктирди көзсиз ығбал ешеги,
Ел деп еңиренгенлер жүдә талықты.

Даналығын күшли еди жалғаннан,
Сениң тәлиминди өзим алғанман,
Өлген жақсы тири тышқан болғаннан,
Сенлик әрман менен ойым толықты.

Несийбемди басқаларға туттырып,
Жүрген едик бизлер бәрха уттырып,
Жиберсе де мың курбақа жуттырып,
Дадымды айтарман кеўлим тарықты.

Тулпар турып тексиз ябы жорғалар,
Кеменди баслап тур шебер дарғалар,
Әўладыңыз руўхыңыздан нар алар,
Оларды нурлы жол күтип турыпты.

Кешир мени руўхыңды бир кыйнасам
Қәйтейин мен канарыма сыймасам.

ШӨПТИ ҚАЛЫ КӨРМЕ ...

Шөпти қалы көрме, шыпаға ийе,
Ийеси табылар, сөз тапса жүйе,
Сиз де тегин емес, бар сизде кийе
Адамлар - Алланың сәулесисизлер!

Базда ақ дегенім шығады кара,
Қыянет қанжары салады жара,
Уақыт нақ тәрези, айрылар ара,
Кеуил дәртлериниң даұасысызлар.

Әжел жез тырнағы келсе талтаңлап,
Өзирейли жүрген болса «аў» таңлап,
Жарқабақта турған болсаң жалтаңлап,
Дос-яранлар жақынлап қолларын созар.

Бийпәхымнен хеш ұақ ақыл соралмас,
Сорасаң еси пәс дейип көре алмас,
Мың сабылып ябы тулпар болалмас,
Абыл, қабыл болып келесиз сизлер.

Халықтың бахыты - бирдиң бахыты,
Аранызда жүргенимде тахытым,
Сизлерден шетлемес мениң бағытым,
Бирге толғатпайма дәрья, теңизлер

ТУМАРИСА АНАЖАН

Быйылғы бәхәрим келди нөсерли,
Аласапыранлы, ызғырық желли,
Сел-сел ерип ақса, қалбимнің сеңи,
Аралға қуй, Анахита анажан,
Тилеклес бол Тумариса анажан!

Аспан – жер жаныма сыңарлас егиз,
Тынбай жамғыр жауар телегей теңиз,
Қалбимди сызлатар үмитлеримиз,
Бул жаныма шыпа бериң анажан,
Күш-қууат бер, Тумариса анажан.

Дүнья өзи төрт нәрседен куралған,
Жер, суу, қауа, және оттан нур алған,
Алмалы көрикли тутқан ураның,
Тайған жоқбыз, Анахита анажан,
Суу бер бизге, Тумариса анажан!

Қалбимди тилкилер тат басқан қанжар,
Таулардың көксинде мың жыллық муз бар,
Йош жоқ жүректери айтарма хәу жар,
Ағыз берман, Анахита анажан,
Қууат бериң, Тумариса анажан!

Жер – ананың қәсте бағры мың тилким,
Фархадым жоқ, жигитлер көп мың дүркин,
Шыңғытып жиберейин Аралға бөркин,
Жаным жанып шоққа айландым, анажан
Қууат бериң, Тумариса анажан!

Мэртлигинен Рух алдым жасымнан,
Кир тирилип келегойса тосынан,
Меске тыкпай Памир таудың басынан
Қурбанлыққа шалайын мен анажан,
Күш-куұат бер, Тумариса анажан!

Тилким-тилким болды қалбим Аралы,
Бир уртламдай нэхәр берің шамалы,
Бағрым кэбап етти отлы самалы,
Қайт бизлерге Анахита анажан,
Тилеклес бол, Тумариса анажан!

Арал-қум көксимди басып жатырған,
Ғазар берип дем ала алмай атырман,
Ойларым шалысып талып жатырман,
Ўах қоллайгөр, пийрим Патма анажан,
Күш-куұат бер, Тумариса анажан!

Тас түнек тунғыйық аржағы туман,
Алдымды ашарма, Орманбет, Маман,
Азаптан қутқарың жанымды Аман,
Қандай элапат бул - Патма анажан
Күш-куұат бер, Тумариса анажан!

СЕН ДЕГЕНИМДЕ

Ғамлы кеўилиме бермегил жәбир,
Жолларыңа қарап жаным жансебил,
Ҳижран дағларында тартаман сегбир,
Салқын самал ести, сен дегенимде.

Билсең де билмедин Ләйли халымды,
Шерттим дәртке толы кеўил тарымды,
Қыйнадың «мен деген» шерли жаныңды,
Бизге қазар келди, келмегениңде.

Маған дүрлеп ушса кеўлиң кептери,
Мени қыса баслар, сағыныш сеңи,
Самаллар сыбырлап сораса мени
Жуўап берермисең, яр дегенимде

Сеземен хеш кимге кеўлиң қыймасын,
Бул тар дүнья саған кеңлик сыйласын,
Тысыр-тысыр тереземнің айнасын,
Тынбай жамғыр қағар, сен дегенимде
Сел-сел жамғыр жаўар, сен дегенимде.

ҲАҚ-ҲУҚЫҚЫМ ҚАМУСЫ

Ана кушағында жатқан перзенттей,
Күнлерим биймиллет, бийғәрез өткей,
Кеўилим жети қат аспанға жеткей,
Асқар таўым – ҳақ-хуқықым Қамусы.

Меншигиң болмайды сорап алғаннан,
Ҳақ хуқық туўылар нийет,әрманнан,
Ҳақ-хуқық қамусы күшли пәрманнан,
Ел әрманы – ҳақ-хуқықым Қамусы.

Тең хуқықлы ел болсақ деп бабамлар,
Тайғақ кешиўлерден өтти заманлар,
Қан менен тарийхыңа жазып қалынар,
Уллы китап – ҳақ-хуқықым Қамусы.

Сенде азатлықтың дәўранлары бар,
Халқымның муқаддес әрманлары бар,
Ығбалымның урған жәўланлары бар,
Бахыт қусым – ҳақ-хуқықым Қамусы.

Ел кеўлине түскен нурлы жақтысаң,
Ҳақыйқатлық әдалатлық тахтысаң,
Жан хәм илим менен келген бахтысаң,
Миллет мүлки – ҳақ-хуқықым Қамусы.

Гимн, герб, байрақ, әдебий тилим,
Айтар қосығымсаң, жаңғырған үним,
Шынжырлы әўладым, ағам хәм иним,
Даўлет басы – ҳақ-хуқықым Қамусы.

Шегарамсаң, мениң намыс-арымсаң,
Кеўил писентимде қалған барымсаң,
Ережеп, Ерназар, Аллаярымсаң,
Олар жазған – ҳақ-хуқықым Қамусы.

Ўазыйпа айырар ерди ер менен,
Биз инсанбыз туўған ана жер менен,
Билегимниң күши, маңлай тер менен,
Дөретилген – ҳақ-хуқықым Қамусы.

Кимнен алар, кимге берер қарызым бар,
Алыс берис пенен жүрер тәризим бар,
Ал ўатан алдында мәңги парызым бар,
Соны сөйлер – ҳақ-хуқықым Қамусы.

Қурық салып көргенсизбе асаўға,
Тәрезиниң басын теп-тең ушлаўға,
Ҳақлымыз биз урыс көрмей жасаўға,
Айдын жолым – ҳақ-хуқықым Қамусы.

ТОЗДЫМА «СУЎДА ЖУЛДЫЗЫҢ»

Ақ бийкеш дейсең, қыйылып,
Көзиңе мехир жыйылып,
«Хүр қызым» дейсең сыйынып,
Периште хүсин жеңгежан.

«Урылар» шығар сольмнан,
Мәжнүнлер шығар оңымнан,
Қызғыштай мени қорыған,
Ғамхорым мениң жеңгежан.

Төркинлеп барсам өриссең,
Қушақ ашып көрискен,
Унайды хәзил дегишпең,
Жайнаған жаздай жеңгежан.

Тоздыма «суўда жұлдызың»
Сағынар сени «хүр қызың»,
Қандайдан көйлек сый қылсын,
Айт, кәне хәзир жеңгежан.

КИШКЕНЕМЕ

Бабандай, балам, батыр бол,
Ер жүрек мыңға татыр бол,
Жанарың жансын жалынлап,
Хызыр қонған, шатыр бол.

Атқа да миниў шөрт емес,
Мингеннің бәри мәрт емес,
Ел журты ушын Ерназар,
Мақтанып болды, дәрт емес.

Умтылып жаса билимге,
Жол баслап тилсим илимге,
Туўған жер десең тебиренип,
От жансын, балам, дилиңде.

Тилегим атқан таңлардан,
Өзиңе үмит артарман,
Өмирдің жүгин хәзирше,
Нар болып балам, тартарман.

Мийўе түсер паслында,
Дарағының астына,
Әкеңе усап өскейсең,
Қарамағым астында.

ТУҢҒЫШЫМ АЛИШЕРГЕ

Билим – нур, илим – шамшырақ,
Шыңларға шықтың жарқырап,
Түп бабаң Бердақ айтқандай,
Хызмет қыл елге жақсырақ.

Шайырлық еди әрманым,
Сен илим – қуўдың дәрманым,
Алишер саған тилеймен,
Бахтыңның парлап жанғанын.

Көтерип елдің байрағын,
Жұлдыздай жанып жайнадың,
Үш алтын медаль алғанда,
Қуўанды пүткіл аймағым.

Жалынлап лаўлап жас жаның,
Хәммени алға басладың,
Елиңнің сонда еңсесин,
Көтерип бираз тасладың.

Журтбасы атаң мақтанып,
Атыңды үлги етип жүр,
Жаманнан зәрре сақланып,
Мақсетиңе жетип жүр.

Анаңыз ким деп сораса,
Жүргенде тойда, көшеде,
Я хұжжет берсе қолыңа
Толтырғыл сен нәшелеп.

Билим – нур, илим – шамшырақ,
Шыңларға шықтың жарқырап,
Түп бабаң Бердақ айтқандай,
Хызмет қыл елге жақсырақ.

ҲАЯЛЛАР

Сүбе қабырғадан жаралған мәртим
Көкирек, жүректі қорғау муратың,
Ери, ул-қызының қуаныш, дәртин,
Қапқа салып арқалаған ҳаяллар.

Душпан жигербентин гелле қылғанда,
Хәм хан «басқа» мирәт етип турғанда,
Кумар ана көкирек керип сол манда,
Басын бәлентлерде тутқан ҳаяллар.

Орманбетбий ойы айланып түске,
Сарыша айым қол урғанда хәр иске,
Кир басын тыққанда қан толған меске,
Тумариске қуат берген ҳаяллар.

Неликтен Гулайым атын баплаган,
Қызыл жүзин өткир нурға таплаган,
Не ушын Қырк-қыз қылып саплаган,
Жаны жалын, шер намыслы ҳаяллар.

Жалғыз улы мәрдикарға шатылып,
Әдилликте кеткен жерде қәтелик,
Приставтың қызын сақлауға алып
Қалғанларды муқ қаптырған ҳаяллар.

Қатынның жаманы қызғанар ерин,
Басшының жаманы отырған жерин...
«Билмеймен қыз қыдырып кеттима ерим»
Не мүшкіл ислерди жеңген ҳаяллар.

Ақшолпан, Арыўхан уран болғанда,
Азамат ағалар күшке толғанда,
Жасларда талпынды үмит әрманға,
Әрманның моншағын сөтпең ҳаяллар.

Аналарың байрақ болып жасаған,
Рухына тас атпаңлар тасадан,
Өткенлерге көзди жумып жасамаң,
Адам атамыздың көрки ҳаяллар.

Туў бәлент турады көринип көзге,
Негиз төмен жатар билинбей бизге,
Нурдай жайласқансыз жүрегимизде,
Бул дүньяның тутқасысыз ҳаяллар.

ШАЙЫР ДЕП ...

Шайыр деп хеш атама мени,
Қосық киби саған жақпасам,
Түн қойнында ериген киби,
Жұлдыз болып жерге ақпасам.

Шайыр дейип атама хаслан,
Өкпелесең қайта тәўирди,
Егер, саған бере алмасам,
Жүректеги күшли хәўирди.

Шайыр деп хеш айтпа арттырып,
Исендирип мухаббатыңа-
Арыўлардың қасын қақтырып,
Өртемесем ышқы отына.

Шайыр деме мени, егерде,
Гөззаллыққа шайда етпесем,
Бийпарқлар жүреклерінде,
Бир мухаббат пайда етпесем.

Шайыр деп айт кеўлиң тебиренип
Жақсылыққа үлгерген ўақта,
Менмен арыў сөзиме ерип,
Жигитине гүл берген ўақта.

Шайыр деп айт көкирек керип,
Жүрегинди бостан етсем мен,
Сол бостанның гүллерин терип,
Адамларға инам етсең сен.

Шайыр деп айт хасла жасқанбай,
Мәўсимимде толып хәм тассам,
Бәхәр менен гүл ўйқасқандай,
Сөзим менен өзим уйқассам.

ӘЖАПА

Дәулет басы дейди тунғыш қызларды,
Саған шерик шаңарақтың сырлары,
Күн гейде қуяшлы, гейде ызғарлы,
Соған қарап бой дүзедик бизлерде.

Мехрибанлық еттің бауырыңа тартып,
Таба алмаспан жанды өзіннен артық,
Гей ұақта ескертип бергенде тәртип,
Ата-анамды еслетесіз бизлерге.

Жаныңды жағарсаң сиңлим, иним деп,
Кейниңе ердик бизлер биримлеп,
Гә жүрсекте жүрегінди тилкимлеп,
Жаныңның ишинде көрдің бизлерди.

Аяқ созсақ көрпемізге қарамай,
Сен қыйналдың бауырыңды жаралай,
Айтқан ақыл көпшип кетсе жарадай,
Шыдадың тисінди қойып тислерге.

Арбаны шүйелтпей жүргізгениң бар,
Өзиң жемегенди жегізгениң бар,
Өз үйиңнен тежеп бергізгениң бар,
Аузыңа ас татымады бизлерсіз.

Шийден тысқарыда турып–ақ көрдің,
Бир уллы шаңарақ болсақ деп жүрдің,
Жарық айнамыздан жауғаны нурдың,
Өзиңдей әжапа болсақ бизлер де.

ШАХАМАН

Аўыл Шахаман деп қалай аталғанў
Қызық әпсана бар халқы яд алған,
Жигит болған екен озған қатардан,
Көз алдымда елеследі Шахаман.

Ерлик иси менен көтерип туўды,
Душпанды, ашлықты кейинге куўды,
Қарақалпақтың нағыз Робин Гуды,
Шақмақ шағар жигит болған Шахаман.

Жасында Аман деп сүйди халайық,
Соңынан шах сөзін қосты ылайық,
Заманлар ақса да тасып, ылайып,
Халқы менен бирге болды Шахаман.

Елин қәстерлеген шах болар екен,
Аман да хәр иске тақ турар екен,
Мергенликте душпан ах урар екен,
Жүрек жутқан батыр екен Шахаман.

Ашық болды қызға Айжамал атлы,
Ол қыздың да болды жүрегі дәртли,
Дәме етиўшилер күн-күннен артты,
Жалғыз сүйениши еді Шахаман.

Әке қарамады көздің жасына,
Теңгерди қырық туўарды қыздың басына,
Самал тийдирместен бир тал шашына,
Айжамалды алып қашты Шахаман.

Алып кашыу сонан үрдис жол болды,
Қолы келте ашықларға қол болды,
Пана излегенге қайырқом болды,
Әззилерге қорған болған Шахаман.

Қапталында қырқ жигити сайланған,
Қырқ өжире жайға байлық тайланған,
Ели, журты айбатынан айланған,
Тахтқа минбей-ақ болды Шахаман.

Жел есер, жигит те өтсе жел болып,
Ондайларды елемеген ел болып,
Мәртлик бизге қалған екен жол болып,
Сөйтип гүрең аўыл болған Шахаман.

ДӘРТЛЕРИМЕ

(Нама косығы)

Суўлар аңсап жатқан сахра дүздеймен,
Зер жапырақ жамылған муңлы гүздеймен
Сырлы сезимлерден үмит үзбеймен,
Кеўлицнен маған жай табармекенсең!

Саўлатың алдымда болғанда пайда,
Билмедим қоярман жанымды қайда,
Ләйлицмен, жангенем, ышқында шайда,
Дәртлериме дәрман болармекенсең!

Кеўлимде не барын саған гизнеймен,
Сенсиз дүнья кәпес, ҳаслан тозбеймен
Ҳәр алған демимде сени излеймен,
Кеўлицнен маған жай табармекенсең!

Саўлатың алдымда болғанда пайда,
Билмедим қоярман жанымды қайда,
Ләйлицмен, жангенем, ышқында шайда,
Дәртлериме дәрман болармекенсең!

МӘҢГИДУР

Ала мойнақ дуўтар алып қолына,
Жақсыларды жыйнап оңлы-солына,
Садық болған әдалатлық жолына,
Алмас қылыш киби сөзи Бердақтың.

Халық ушын уйқысыз таңлар атырды,
Ерназар'бий курған жасыл шатырды,
Айдос баба, Амангелди батырды,
Дәстан етип жазды өзи Бердақтың.

Ығбал соқпағында бахытың тайып,
Жүрген күнлер болды көзлерден ғайып,
Бүгин қумай қусы қанатын жайып,
Азат, абаг енди ели Бердақтың.

Жаўлар халықтың ар-намысын басқылап,
Жүргенде жанарлар муңлы жас булап,
«Халық ушын» ел менен болған «Жақсырақ»
Шайырлық ураны еди Бердақтың.

Ана тәбият оны өсирген ерек,
Әтирапында өскен нәлшелер дөрөп,
Әдебиатта мәңги жасыл байтерек,
Әплатундай аты машхур Бердақтың.

Жүз жыллықлар өтті, ара көп жырақ,
Бар ол арамызда хәр күни бирақ,
Бердақ хәм Әжинияз еки шамшырақ,
Мәңгидур уллылық жолы Бердақтың.

ШОҚ САЛЫП КЕТТИҢ

Кеўлинде хош ҳаўаз бұлбұл сайратып,
Тымса сезимлерге шәмен байлатып,
Жүрек әндийшесин «тилсиз» байқатып,
Әрман бағларыма ендиң де кеттиң.

Жаслық жүрегиме орнады жасын,
Кеўилимде әрман-дәрт, көзимде жасым,
Бүгинлиги лаўлап жанажақ лашым,
Бийғубар қалбиме шоқ салып кеттиң.

Ҳижран отларыңа бағрым тапладым,
Арзығу сағымына тынбай қатнадым,
Басқан излеринди гүлге қапладым,
Қайтадан қайрылмай жандырып кеттиң.

Жанымда ойнайды сезимлер жанлы,
Жаралы жейранман кеўлим дағлы,
Өзинди урмасын жылдырым яңлы,
Қалбим шырағына шоқ салып кеттиң.

КЕЛДИҢБЕ, БӘХӘР?!

Сахра дала, гүл кырмызы жамылды,
Таллар жасыл орамалын тағынды,
Музлардың баўыры ерип ағылды,
Төрт пасыл еркеси, келдиңбе, бәхәр!

Сен келиўден сезимлерге малындым,
Сырласысаң шерге толы жанымның,
Шийрин дәртин қозғап кеўил тарымның,
Сен қайта айланып келдиңбе, бәхәр!

Кеўилимде даўасыз әрман дағым бар,
Соңыра нөсерлеп жуўған ўағың бар,
Ҳақгөйлигин және ялғанларың бар,
Жүрегиме енип келдиң о, бәхәр!

Жаныма шоқ –жалын салған хәм өзиң,
Мунайсам тунжырап қалған хәм өзиң,
Алысқан ўағымда жанған хәм өзиң,
Сен де бәхәрдей бол дедиң бе, бәхәр!

ӘЗИЙЗИМ ҰАТАН

Жазийра далаңда жууырар кийик,
 Көкте қуяш жайнар төсинди сүйип,
 Бийгәрез бостансаң, мәртебең бийик,
 Жан ишинде жаным анамсаң Ұатан,
 Мехрим мухаббатым-өзинсең Ұатан!

Сүйемен, кең пайтахт гөззал далаңды,
 Көз қумарым ауыл менен қалаңды,
 Ел деп еңиреген хәр бир балаңды,
 Өзиң қоллағайсаң әй Әзиз Ұатан!
 Бахтымның сағасы-мехрибан Ұатан!

Беглик тууын бәлентлерге байлаған,
 Қызларың Гулайым гүлдей жайнаған,
 Ырысқы қазаныдур кең пайтахт далаң,
 Бәршемизге жалғыз әзизсең Ұатан,
 Жәннеттиң тымсалы-өзинсең Ұатан!

Гүлбәхәр, Надира жейранларың бар,
 Еркинбай, Алишер уғланларың бар,
 Бахыт жағысында дәуранларың бар,
 Ығбал таңы нурлы хұр ана Ұатан
 Еңсеси еллерге тең әзизим Ұатан!

Арал айдынында аққу, газың бар,
 Үшсай, Үстиртінде нефть, газың бар,
 Нурлы келешегің-мудам жазың бар,
 Байлықтың мәсканысаң – ана жер анам,
 Байрағың бәлент шында желбирер Ұатан!

КЕҮИЛ НАЛАСЫ

Ядлап жүрегиме мөрленген хатты,
Шийрин мәүритлерде арыў таң атты,
Сен деп талпынады кеўлим қанатлы,
Өзиңсиз булманлар қәпес сезилер.

Ала көзлериңнен ақылым лал болып,
Сағыныш жамылған сәрүйи тал болып,
Талшыбық сыпатлы қәддим дал болып,
Сынып кетсем барлығы хеш сезилер.

Сезим толқынында тасып толаман,
Ҳижран аралында ыққан лаламан,
Қалбин дәрт жалаған «күйик қаламан»,
Үмит гүмбезлери әззи сезилер.

Кеўил бағларынан гүллер усынған,
«Жети дүркин жулдыз өтер тусыңнан»
Көзин жолға тиккен қумай қусыңман,
Ескен самалдан пәк нәпес сезилер.

АЙРАЛЫҚ ЭЛЕГИЯСЫ

Мезгилсиз бес қонақ келген жазым бар,
Тилла тарда шерге толы сазым бар,
Дәрт көлинде ғам кеуилли ғазым бар,
Әрман қанатлары қағыұлы қалды.

«Әлұидағ» айталмай муңлы қарадың,
Айралық усынды зәхәр шарабын,
Зербарақ жамылған әрман дарағым,
Дәрттен шақалары сырығып қалды.

Нур саўлатың жүрегиме қаланды,
Муң жүзген жүзимнен ай тасаланды,
Бирден жаў шапқандай кеўил қаламды,
Бағлар «Гүлдирсинге» айланды қалды.

Алған хәр демимде сени жойтаман,
Кеўлимнің саўытын сөтип қайтадан,
Арзыұлар бағынан жаўрап қайтаман,
Қәлбимде көзиңнің сәўлеси қалды.

Жасайсаң сен тамырдағы қанымда,
Шуғла шашып атқан арығу таңымда,
Дүрсилдеп турарсаң шыбын жанымда
Сен нени жойтқаның сезилмей қалды.

ӨМИРЗАЯ ЖУЛДЫЗ

*«Не газларым бар еди-аў,
Не қуўларым бар еди-аў,
Суўым бир кетип шөлледи»,
(Салт –дәстүр жырларынан)*

Өлпешлеп өсирдим, шықпай өриңе,
Сүүретің сызылған жүрек төрине,
Мәңги сөнбейтуғын қалбим көгинде,
Өмирзая жұлдыз болып қалдың сен,
Ұәсиреттен лаўлап жаным өртенер,
Ғыжлап турған қызыл шоқты салдың сен!

Шерли жүрек жубанар ма гүрсинсем,
Күндей күлип көз алдымда турсаң сен,
Пешанаға сендей сунқар сыяма!
Дийдар қыяметке қойған улсаң сен,
Айланарман Айдос деген атыңнан,
Жүрек соқса, бирге соғып турсаң сен!

Жигитлик жас он жети,
жетип бир жайнап күлмедін,
Бозбалалық – патшалық,
тахтында дәўран сүрмедін,
Жарасық жубай Ақ куў кус,
айдында бирге жүзбедін,
Қырман түспей кабына,
қыраўлы келген гүзбе едің!

Келди бәхәр нөсерли,
жаз айы болды салкынлау.
Ақ Айдос сенсиз қағылар,
мектепте соңғы қоңырау.
Шоқ болып турған жанымды,
кайтадан тыйық тырнады-ау.
Кең шаралы көл көзим,
Канарына сыймады – ау.
Ботадай бозлар Жан анаң,
қабырға қалды қайысып,
Себил қалды әрманлар,
орныңда қанат жайысып...

АНА ҒАЗ

Көл жағалап айланып,
Маңқыйып жүр ана ғаз,
Нур сәўлеге малынып,
Жарқырайды алтын жаз.
Изде алты палапан,
Бир гөззаллық қарасаң,
Нур себелеп атар таң,
Көз қуўантып аласаң.
Күтпегенде қара қус,
Ушып келди қыядан...
Жан ушырар ана қус,
Ара узақ, уядан.
Темир қанат ғалғалақ,
Сумлықсыз жүр қаңғалап,
Ана байғус шырылдар,
Палапанын қорғалап.
Қаўа бирден бузылды,
Шай қус келди шүйилип,
Бири саннан сызылды,
Ана ғаз тур күйинип.
Қақ жарылып боз думан,
Қара нөсер куйды кеп,
Сада аптақ палапан,
Қалай зая болды деп!
Жан ушырып ана ғаз,
Қанатларын сабалар,
Қысынып тур алтын жаз,
«Дәртин ким бар даўалар»?! .

БИЙҒУБАР БАЛАЛЫҚ

Терип жедик «қақлы кумнан» көсикти,
О, алақай, геўил, геўрек писипти,
Жасыл зумрад- әдираспан өсипти,
Қызлар моншақ дизип таққан да екен.

«Үй-үй» ойнап қатнасамыз жан-жақлап,
Атқулақты шай етемиз унтақлап,
Қуұыршақты бөпе қылдық қундақлап,
Периштемиз қоллап турған ба екен!

Сондай қызық ойын еди «қашарман»,
Даўды алып араны тез ашарман,
Жанның аман қалар жери «жатарман»,
Бийғубар балалық – патшалық екен.

Бир карамат көрсетердей шабанға,
Ғуллы-ғулық жағып алып табанға,
Шабамыз кеп жарысқандай шамалға,
Япырмай, дүлдилден жаралдық па екен!

«Ақ сүйек» ке қолай арқаш, жап сай бет,
«Бар ақудай туў узакқа ойнап кет»-
Бул сырлы ойынға бизди қоспай көп,
Ажапам тийин берип алдаған екен...

Абат жап бойында талай тайғанап,
Ойнар едик қызлар менен қырғалак
«Ийт жүзиў»ди жүзер едик шалқалап,
Оншама балықтан таралдық па екен!

«Гүләш-иў..иў» даўыслап анам шақырар,
 «Суў пери жутқыр»- деп және бақырар,
 Ийнағашым, шелегим жоқ жағы бар,
 Мақаў, «бир жүермек» жасырған екен.

Көтерип басыма орпаң шаңларды,
 Шапқанман ат етип шыбық талларды,
 Жықтым қыз палұан боп бираз «жаўларды»,
 Балалық- рух алған булағым екен.

Баллардың қырғыйдай күнин бермедим,
 Гүлайым боп тирилей-ақ жерледим,
 Оларға «журын»- деп қолым сермедим,
 Шоқлығым-бир өрлик дәўраным екен.

Хәзир ойлап көз жуўыртсам изиме,
 Сап тартысар көриниси дизиле,
 Бир қайтардым сол дәўирге сизди де,
 Бийғубар – балалық патшалық екен.

Садалық-бийқайғы бир дәўран екен,
 Сағыныш жамылған бир әрман екен.
 Еслетиў, еслену бир дәрман екен,
 Суйилиў, хәм суйиў бир әрман екен...

ГҮЛ ҒУМШАЛАР ЕЛЕ КӨКСИМД

Жер анамның шорлы бауырын,
Жайхун болып жуўғым келеди.
Гүўлескен жабайы самалын,
Дүлдүл болып куўғым келеди.

Көксиндеги лала гүлдерди,
Бауырыма басқым келеди,
Жүректе муң, көзим селпеди...
Бахыт жолын тапқым келеди.

Шөл көксинде сарғыш лалалар,
Үмит пенен таңды бағады,
Бүлбил хаўазында нала бар,
Муңлы қалбим тарын қағады.

Нальшқа малынған сол нама,
Қәсте бағрым тырнап кетеди,
Жүрегиме ништер ол нала,
Отлы шоқта кабаб етеди...

«Жорға ашар» заңғар шайтанат,
Жаным шерли эрман бағында,
Сынбайды қайысар хақыйқат,
Периште паяндоz жолында.

Үмит туўы шыңға таласып,
Желбирейди қалбим төрінде,
Жанса ығбал, дәўлет жарасық,
Гүл ғумшалар еле көксимде.

ТӨРТЛИКЛЕР

Бос қалған шайтанлық сыйыңнан,
Ғақ жолы қайсы деп сыйыңған,
Тоқ оның қанаат қалтасы,
Тойған бир қозыдай қызыңман.

Бойымдай бой көп ғой қатарда,
Ойымдай ой таппай қыйналдым,
Дәлиден дуп-дуұры айтарда,
Ғақ сөйлеп, кемирек сый алдым.

Басында көп болды досларым,
Оларсыз батпады асларым,
Үақыт- бул тәрези таслары,
Араны айырып таслады.

Дүнья деп жақпадым жанымды,
Пәкликке сиңирдим қанымды,
Ел ушын хызметке арнадым,
Ар-намыс, ақыл-ес аңымды

САҰАЛЫМ БАР, АТАЖАН

- Ата , жетим нешеуі болады
- Балам, жетимнің саны бола
- Ақылға салсаң, жетим көп...

Сырласқандай сыңар жоқ,
Шерли жатқан сыр жетим,
Арқа сүйер аға жоқ,
Муңлы қуша, қыз жетим.

Үйрек ушып ғаз қонбас,
Мөлдир тынық көл жетим,
Бийдәулетке бағ қонбас,
Қолы келте ер жетим.

Толқып тасып аққанда,
Қумға сиңген суу жетим,
Бәлент шыңға шыққанда,
Қулап түскен туу жетим.

Тыңлаушысы болмаса,
Айтқан хасыл сөз жетим,
Көклемзарлық сарғайса,
Көрер муңлы көз жетим.

Қоллаушысын таппаған,
Өнер толы қол жетим,
Кәрұаны жоқ қатнаған,
Жолаушысыз жол жетим.

Төрели сөз айталмас,
Сәрдары жоқ ел жетим,
Толы тегин шайқалмас,
Елсиз қалса, жер жетим.

Шар тәрәптен шара жоқ,
Даўасы жоқ дәрт жетим,
«Пәс» тен кеўли қара жоқ,
Қолға түскен мәрт жетим.

Уўысыма енбесең,
Сорлы атаң мен жетим,
Жөнсизлигиң жөн десем,
Ақыбетте сен жетим.

МУҢЛЫ ҚУС ҚАРЛЫҒАШ

Шығы, шық-шық,!

Уйқылайық арқайын, бузыңдар уа

– Қарлығаш суу шашар,

дозақта ағасы.

Қыямет қайымда, салады саясын,

Кийели қус ғой ол,

Бузбайық уясын.

(ерли зайыптың сөйлесіуінен)

Шығы-шығ-шығы-шық,

Шырлапсаң, қарлығаш,

Муңласым, жыл қусым,

тилиң жоқ, жаның аш,

Шырқырап тынбадың,

Налаң хеш арылмас,

Бир нәрсе дейжақсаң,

жаным, сен қарлығаш

Айт, жаным муңлы қус,

кеулінде не барын,

Аңладым жүректе,

дәртлі бир сыр барын,

Айналдың қанатлап,

ауылдың бағларын,

Ойыңды умытқан,

шил аяқ балларын...

«Дейсең бе, жерлерди-

буншама шор басқан?!

Қызлардың жүзлерин,

дуз жалап, торласқан,

Мөлдир пәк көзлерин,
сынық бир муң басқан,
Көрип ақ соларды,
шырлайман тынбастан».

Қанатла, қанатла,
шыңларға қарлығаш,
Адамға шын доссаң,
жаўына жаның қас,
Еркин бир куссаң сен,
хеш кимге бағынбас,
Кишкене болсаң да,
қорғансаң алынбас.

Шығы-шығ-шығы-шық,
ушарсаң тынбастан,
Жеңбеген өзиңди,
жаў шымшық айқасқан,
Қанатың талмасын,
дым алыс, диң аспан,
Шуғлалы таңларға,
үмит бол жалғасқан.

МƏРДАНА ҲАЯЛ

Адам ата тақ жаралып дүньяға,
Мазмунсыз өмирге кеўли толмады,
Япырмай, бир нәрсе кемис-аў бала,
Жалғызлық-жаўызлық жанын қыйнады.

Ақшамы узақлап атпады таңы,
Кемислик не нәрсе лал болды аңы,
Әжайып гөззаллық жаратыў ушын,
Суўырып алды хақ бир қабырғаны.

Я раб, қабырғадан бир хұр жаралды,
Адам да, тәбият та оннан нәр алды,
Тас түнек постынын шешип бул жәхән,
Әлемге меҳринен бир нур таралды.

Ким болды әлемге жақтылық берген?!
Бийсәўбет өмирге шырай сән берген,
Илахий мухаббат урқаны өнген,
Мухаддес, мардана ол хаял дермен.

ТАБА АЛМАС

Көзлериннен сырлы сезим аңларман,
Үмитлимен атқан аппақ таңлардан,
Ескен самаллардан сәлем жолларман,
Кеуилим ушпаға қана таба алмас.

Мәжнүн тал астында ойға таламан,
Бұлбил қауазына кулақ саламан,
Сырлы сезим бийлеп лаулап жанаман,
Жанған кеулим сенсиз қарар таба алмас.

Ышқыдай азапты отқа салдың ба?!
Келбетің мөрленип турар алдымда,
Билмедім, мен сенлик Ләйли болдым ба?!
Өзинсиз кеуилим қарар таба алмас.

Таң самалы желпип өпсе жүзимди,
Дәрхал жанығаман еслеп өзинди,
Әндийшели сырлы тилсим сөзинди,
Ойламауға кеуилим имкан таба алмас.

ШЕБЕР ҚЫЗ ҚОСЫҒЫ

Тақия тиктим, пөпеклери қырмызы,
Мен анамның әлпешлеген жулдызы,
Арзығу әрман, үмитлерим уласар,
Арпаның ишинде бийдай бир қызы.

Нақыраты

Қарақалпақ қандай халық десеңиз,
Улы уста, қызы шебер көрсеңиз,
Әлұан нағыс гөззаллыққа шарлайды,
Қаракеңнің қара үйине кирсеңиз.

Қурақ тиктим, нағысларын кестелеп.
Көзим илмей себин жыйдым дәскелеп,
Жоқ жеринен жонып үйли болсын деп,
Анамыз үйреткен бизди ертерек.

Нақыраты

Қарақалпақ қандай халық десеңиз,
Улы уста, қызы шебер көрсеңиз,
Әлұан нағыс гөззаллыққа шарлайды,
Қаракеңнің қара үйине кирсеңиз.

ӨМИР ФИЛОСОФИЯСЫНАН ТҮЙГЕНЛЕРИМ

Жаманлардың жаман тилеги қабыл,
Ал жақсы адамлардың жақсы тилеги қабыл болады.

Бақышлар жақсы адамларды көре алмауы менен ақ,
Бул дүньядан из қалдыра алмай өтип кетеди.
Олардың көсеуі көгермейди, бири еки болмайды.

өзің жақсы болсаң, хеш ким сени хорламайды.
Ким жақсы затты көшеге таслайды.
Хәттеки пәс адамлардың өзи де
Жақсыларды ишинен мойынлап турады.
Бирақ жаманнан қашып қутылыу абзал.

Жаманлар өзиниң айыбын да биреуден көреді.
Биреуден өш аламан деп ойлама оттан от шығады.
Бир кудаға тапсыр – Алланың өз эдалатлы,
Асықпасаң жәбир шуқанағын өзи толтырады.

Жүзинен нур тамып турған
Адамлардан хеш ұақыт
Жаманлық шықпайды
Адамның қәлбиндеги дүнья ғана жүзеге шығады.

ШАХАМАН

Шахаманым бозлығында ер жеттим,
 Кең далаңнан кең пейиллик енши еттиң,
 Қыз баламан шийден тыслап мен кеттим.
 Бүгін қонақ болып келдим Шахаман.

Шахаманым узап кеттим өзіңнен,
 Ал, сен бақлап тұрғандайсаң изимнен,
 Сол баяғы еркетай бир қызың мен.
 Туғған жер деп қайрылып бағаман.

Шаңлағында шыбық атты шапқанман,
 «Қақлы кум» нан геүйрек ізлеп тапқанман,
 Әдираспаннан моншақ дизип таққанман,
 Мәңги мениң көз кумарым, Шахаман.

Жөнли-жөнсиз еркелигим сыйған жер,
 Жұлдыз шашып, гүлден гилем жыйған же
 Шахаманым дәстурханлы дийқан ел,
 Саған қарлығаштай ушып бараман.

Отлағында қой-қозымды баққанман,
 Аяғыма ғұллығулық жаққанман,
 Дедим-сонда мен хәммеден шаққанман,
 Шахаманым саған шағлап бараман.

Тәбияттан хасыл липас кийген жер,
 Ата-анам маңлайымнан сүйген жер,
 Өз әкемди нар түйеғып минген жер,
 Тау сууындай саған ҳарлап бараман.

Ауыллардың ағласы сен - Шахаман,
 Кеулимнің нур шуғласы - Шахаман,
 Бахтымның туп сағасы, Шахаман,
 Сеннен ушқан қуспан саған талпынған.

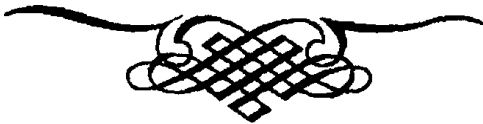
ЖЕҢГЕМЕ

Сэхәр пайыт шыкты ағам сайранға,
Көзи түсти үстиртли бир жейранға,
Қолға тез үйренип алған сол жейран,
Қалдырып жүр көргенлерди хайранға.

Шолпан жұлдыз жерге келип қалғандай,
Айда сеннен гөззаллықты алғандай,
Жазийрада шөлиркеген жолаушы,
Суўсын ишпей дийдарыңа қанғандай.

Ақ куўдай серпилип шықсаң сейилге,
Пәрий бағқа кирип келди дейин бе?
Тәбияттың сақыйлығы тутқандай,
Жеңге, саған нур саўлатты ийгенде.

Бара қалсаң мерекениң сәни сен,
Ақыл менен парасаттың кәни сен,
Жайма-шуўак, жарқылдаған жеңгежан,
Көп қызлардың ишиндеги зоры сен.

ҚЫЗЫЛ ЖЕҢСИЗЛИ ҚЫЗ

Ләби шийе, көзи жулдызды,
Тиси маржан, шашы қундызды,
Бир көрип қалығдан сол қызды,
Шын дилден берилип сүйгенмен,
Сол ярдың ышқында күйгенмен.

Қыз еди ол қызыл жеңсизли,
Аўылына талай келгизди,
Күйеу етер қашан ел бизди,
Үмит етип узақ жүргенмен,
Сол қыздың ышқында күйгенмен.

Ақ соқпақ еткенмен жолларын,
Тасалап аўылдың талларын,
Үкесинен хатлар жолладым,
Бир жуабын күтип күйгенмен,
Тек жалғыз сол қызды сүйгенмен.

Мениң оған қолым жетпеди,
Өзге ярға кеулим кетпеди,
Түрли-түрли соқпақ көп еди,
Ал мен ықлас пенен сүйгенмен,
Сол жеңсизли қыздан күйгенмен.

ҚУМАЙ КӨЗДИ СҮЙЕМЕН

Өзи сулығу ийбелі,
Қызыл жеңсіз кийгени,
Жоқ болғай дә сүйгени,
Мен сол қызды сүйемен.

Шырайы гүл жайнаған
Бойлары да сай маған
Он төрттегі ай маған
Сол гөззал деп күйемен.

Айналайын көзінен,
Шийрин-шекер сөзінен,
Көп көрмегей өзімнен,
Қумай көзін сүйемен.

Шашлары түн мақпалдай,
Жүзінен таң атқандай
Бәршеге де жаққандай
Ай жамалын сүйемен.

Қумай көзі күледі,
Қабағын сәл үйеді,
Сууға тез-тез келеді,
Қыялы бар билемен.

Келин болғай ийилип,
Аппақ липас кийинип,
Елим турғай сүйинип,
Сол гөззалды аламан,
Жалғыз сол деп жанаман.

ГУЛАЙША АПА

Сөз бир булақ болса, сиз тынық шешен
Артық кетемен бе Бийпатма десем?
Иләхтиң бир пәрше сәўлесисең сен,
Жүзиме түскендей таңның нурлары.

Душпанлар әкенди қараласа да,
Нәресте қәлбинди жараласа да,
Наймыт сырғыялар қалды тасада,
Түнекке айланды жүрген жоллары.

Жақсыларға шайтан иллет қаздырды,
Зыялысын «душпан» дейип жаздырды
Соңра ақланып, кеўлиң тастырды
Пыт-шыт болды өрмекшиниң торлары.

Дайы журт тилекшиң болды жасыннан,
Самалдай сыйпады жипек шашыңнан,
Жүрегиңе мәрдей болып басылған,
Әкениң дийдары жумсақ қоллары.

Көзге илмей көркем сөзден басқаны,
Көп жыл хызметкери болдың баспаның,
«Патпаның» жолынан қәдем тасладың,
Улығларға ийман келтирдиң тағы.

Ойлауымша, Сабыр ағадан басқа,
Жүз жигит тең келмес тәрези тасқа,
Алдыға және нық қәдемлер тасла,
Ашылсын илим хәм сөздиң сырлары.

Тулпарлар туўылар хасыл бийеден,
Таза адамларға басым ийемен,
Меҳир шашқан жүзлериңнен сүйемен,
Анам яңлы сайрар кеўлиң тарлары.

ҚАЛБИМДЕГИ ЕСТЕЛИК

Көкиректе өсирип, жол силте маған,
 Бәхәрги қуяшта, қысқы салқында,
 Тасаман ашылған сыяклы сағам
 Талпынаман шыңлар бардай алдымда.

Жарқырап, Нур қуяр, Жолыма толық,
 Қалбиме мөрленген сол бир естелик.
 Аспанның ашығы – Қуяш қызы ма?
 Пәк нурға бөленип ашылар кеңлік,
 Көкке қол созар алмаз естелик,

Тынышлық бермейди... Қуяштың қызы...
 Умтыл азатлыққа! Қалғый берме деп,
 Сергитеди мени зор рух берип,
 Қалбимде қашалып турған естелик.

Көзлери ушқынлап от шаһар мударам...
 Көклерге қолларын созған естелик,
 Дегендей болады, бол еркин адам
 Шыңға қанат жайып турған естелик.

БИЙПАРҰАЛАР БАЙҚАМАС

Шорлы перде бүркенер боз далалар,
Кебирликте солғын тартар лалалар,
Бүлбил қауазында шерли нала бар,
Бийғам жанлар, бийпарұалар байқамас.

Тәғдирлесим, дәртиң менен жанаман,
Гүл жайнасаң тамырда қан тараған.
Өмир сарайында мийман хәр адам,
Бахыт қусын қонған гезде байқамас.

Нәлше тигер үмит пенен аўылым,
Үш ай шабақ азық, үш ай қауыным,
Бос тулыпқа мойын созар саўыным,
Кебин жалар, ийеси дәрт байқамас.

Ұатан анам- қарар көздің қумары,
Алтын бесигим ол қалбим тумары,
Сырнығып сарғайды бағда әнары,
Бүлбилдің наласын көллер байқамас.

Жайхун болып жуўсам жердің баўырын,
Тиклеп қайта дәртли Арал даўрығын,
Басылар ма жалын атқан хәуирим?!
Шөлдің зарын Суймурық қус байқамас.

ТОЛЫҢДЫ ТОЛТЫРАР

Биреулер мал дүнья жыйнайды,
Мехрибан тууысын қыймайды,
Жақсыны айырып сыйлайды,
Сыншылдың сыншылы адамлар.

Базылар не десе, о десин,
Жаратқан өзи ғой бендесин,
Биледи бийжууап келмесин,
Алланың сәулеси адамлар.

Турғанда ингендей қайысып,
Қабырғаң қайғыдан майысып,
Келеди қанатын жайысып,
Өзиңе қәдирдан адамлар.

Дүньяны қызғанба сол ушын,
Аянба меҳирлик жол ушын,
Қысынып турғанда қол ушын,
Созады меҳрибан адамлар.

Нәкаска бийорын шашпа сен,
Жаман деп хәммеден қашпа сен,
Өзим деп нәпсинди ашпа сен,
Қырғыйдай қырағы адамлар.

Ортағайсаң толтырар толыңды,
Олардан бурма сен жолыңды,
Өлшейди оңлы хәм солыңды,
Дүп-дүзиу тәрези адамлар.

Биреўлер периште жуўырған,
Бийхабар бережақ уўыңнан,
Бир жутып езиўи уўылған,
Кеўили мың тўйин адамлар.

Жаманлар шайтаннан туўылған,
Бендемиз бейиштен куўылған,
Кеўлим жоқ сизлерден суўынған,
Бәринди сўйемен адамлар.

АҰЫЛЛАСЫМ БАЗАРХАНҒА

Бирге өстик Абат жапты жағалап,
Бир булақтан билим алдық сағалап,
Усылардан бир нәтийже шығар деп,
Устазымыз қойған еди бағалап.

Устаз-дана, сыншы екен қалай да,
Тәлим хәм тәрбия берген талайға,
Төрөбай, Сулайман, Жәдигер аға,
Қуп жарасар хұрмет деген сарайға.

Отлақ жерге бирге қозы баққанбыз,
Табанларға ғұллығулық жаққанбыз,
Шахаманда гөззаллыққа умтылып,
Әдираспаннан мөншақ дизип таққанбыз.

Боз аұылда қыз болып ержеттиңиз,
Физик болып әрман қуұып кеттиңиз,
Дуз несийбең Қанлықөлге шашылып,
Тәғдир айдап «шийден тыслап» кеттиңиз.

Достым, турмыс үлкен жүгин артады,
Буны қыз жигиттиң нары тартады,
Үйди де, дүзди де бәржай еткен соң,
Қорғап турар Бийпатпаның қалқаны.

Кешеги қыз, бүгин устаз анасаң,
Ел хызметі, шәкиртим деп жанасаң,
Хәр ким - гербиш, өмир деген пақсада,
Орның тапсаң Тәжмақал боп қаласаң.

ЛӘЙЛИМ БОЛМАСАҢ

Жигит едим сабыр төзимли,
Бирақ бүгин, тыңла сөзимди,
Отларға тасларман өзимди,
Кеўлиңе жол таба алмасам.

Арыў жамалыңа тоймайман,
Өзиңди өзгеге қыймайман,
Көрмесем ханама сыймайман,
Тақатым жоқ Ләйлим болмасаң.

Нур жайнап жанасаң аўылда,
Сол ушын көп сениң жаўың да,
Кең дүнья тар сағынғанымда,
Сен мениң жанымда болмасаң.

Алыстан көринер бойларың,
Биле алмадым кимде ойларың,
Мың талпынсам мойын бурмадың,
Кешир жаным жөнсиз қыйнасам,
Қәйтейин ханама сыймасам.

ЖИГИТ ӨРМАНЫ

Ышкы менен жанды кыйнайман,
Кең жэхэнге толкып сыймайман,
Умытайын десем кыймайман.
Жүрекгеном жулқынар саған.

Нақыраты

Бийлей алмай турман өзимди,
Жеңе алмай сырлы сезимди,
Ысырып бир шетке төзимди,
Қустай қанат қағаман саған.

Бийпәрүадай сырттан баклайсаң,
Сөзлериме кулақ аспайсаң,
Я жатырқап ара ашпайсаң,
Баўыр басып қалғанман саған,
Бахыт қусым болғайсаң маған.

Нақыраты

Бийлей алмай турман өзимди,
Жеңе алмай сырлы сезимди,
Ысырып бир шетке төзимди,
Қустай қанат қағаман саған.

СЕНИ ИЗЛЕЙМЕН

Баяғы бағлардан жалғыз қайтаман,
Үмит ушқынлары лаулап қайтадан,
Ашықлық қосығын саған айтаман,
Қалбим Темурланы, сени излеймен.

Қарлығаш келгенде қанатын қағып,
Сағыныш отлары жанымды жағып,
Өзиң сыймайтуғын жолларды бағып,
Кеўлимнің султаны, сени излеймен.

Өткен күнлер әрман қайтпас изине,
Жылжып өтип атыр жыллар дизиле,
Жанығып жойтаман қалбим езиле,
Атқан таң нурынан, сени излеймен.

Ұжжран азабында жаныңды жақтың,
Билемен, билдирмей жолымды бақтың,
Өзиңсең әрманым қол жетпес бахтым,
Жанымнан әзийзим, сени излеймен.

БАХЫТҚА БАСЛАҰШЫ-КОНСТИТУЦИЯМ

Шашып арамызға теңликтің нұрын,
Сен көгерттің әдалатлық урығын,
Құмай қусы қонған бахыт туғырым,
Ар-намыс, Ығбалым Конституциям.

Халқым әрман еткен жақты да өзін,
Хақыйқат, әдалат тахты да өзін,
Гимн, Герб, Байрақ – бахыт да өзін,
Миллеттің намысы – Конституциям.

Қашан теңлік болар дейіп бабамлар,
Талай тар жол тайғақ кешкен заманлар,
Ерназар бий, Аллаярдай ағамлар,
Әрман еткен сени Конституциям.

Сенде азатлықтың дәуранлары бар,
Халқымның мухаддес әрманлары бар,
Ықбал инам еткен жәуланлары бар,
Бахытқа баслаушы – Конституциям.

Нәупир сууға толы Әмиу жағысы,
Мың болар дийханның гүзги табысы,
Кәмил инсан-миллеттің ар-намысы,
Қызғыштай қорғайсаң Конституциям.

Көз қуғантар ауыл-қала аймағым,
Бийгәрез бостанда гүл-гүл жайнадым,
Байрамлар ишінде гүлтаж байрамым,
Ығбал шамшырағым – конституциям.

ОРНЫҢ БЕЙИШТЕ

Қайнап-қайнап сүти тасқан қазандай,
Бахыт болып бизге төгилежақсаң,
Аралдағы қырлап қалған сазандай,
Күшинди тауысып - демигежақсаң.

Ай жүзин дәрт жалап, сырныққан хаял!
Дебдиўге демленип демиккен хаял!

Тутлар сыйдамланған кеўил бағында,
Қайғы муң жамылған зербарак жапырақ,
Мың қайғыр бийпайда, сеннен бийгәрез,
Алады бауырына ана топырақ.

Бес күнлик мийманбыз жанықпаң, хаял,
Үмит жибин үзип тарықпаң, хаял.

Бул жәхән ийилип берсин мың сәлем;
Кетсин қарызының шети өтелип,
Өгиздің шақында турған жоқ әлем,
Ғаяллар тур желкесінде көтеріп.

Сонлықтан Мухаддес Кабасаң хаял!
Бейиштен орныңды табасаң, хаял.

ҲАЗИРЕТИ ҲАЯЛ

Ҳурметини шахлар тәжим әйледи,
Қәдемини байрам, бәзим әйледи,
Ай жүзицнен бәхәр алған жолаўшы,
Саҳраларда суўсынланып сайрады,
Қудирет булағы – ҳәзирети ҳаял!

Сонда да бар еди мың сан машқалан,
Ериң-пирин және нәўше жас балан,
«Алақапты» арқалайсаң жеделли,
Шабазым дегеннен жаның йош алған
Инсанның байрағы – ҳәзирети ҳаял!

Нашар деп ким қойған сениң атыңды,
Шын полаттан алған қасыл затыңды,
Пиллерди теңселткен жүкти тартқандай,
Алым соға алар ма «темир қатыңды»
Жаратқанның қызы – ҳәзирети ҳаял!

Жаралдың жалын, суў, топырак, ҳаўадан,
Сонлықтан да жасап жүрмиз абадан,
Сениң бағларыңа кирсем мудары,
Анамды, қызымды дәрхал табаман,
Өмирдин гүлшаны – ҳәзирети ҳаял!

ЕСТЕЛИК ОРНАТЫҢ ...

Ҳаял көз оңында,
Көп жерде ерлеген
Жүреги жер Ана,
сыры көп жерлеген,
Буйығып жатырған,
қатып қан, тер менен,
Шыңланды ҳаяллар
шайқасып шер менен,
Естелик орнатсын,
жигитлер мен деген!
Адамзат дүньяға
ҳаялсыз келмеген.
Ҳаялсыз дүнья бул, барабар жер менен.
Толқынлы таў – теңиз
Тең болар сел менен
Ашыўы қаңбақтай
ушырар жел менен
Сонда да ҳаяллар,
Меҳирге шөллеген,
Естелик орнатсын
жигитлер мен деген!
Ҳаял-ғой өмирге
шырай хәм сән берген,
Ҳаялдың қалбинен,
Меҳр нур сөнбеген
Жаманлар ойланып,
Жағасын жөнлеген,
Ҳаяллар бәлентлер

Пәсликке көнбеген
Нәмәртке қарар ол,
шекленген шен менен,
Сол ушын ҳаялға –
бир ҳадал дем менен
Естелик орнатсын
жигитлер мен деген!
Сол ўақта ушласар,
Көк аспан жер менен!
Естелик тасында
жасар ол ер менен!

АРЗЫЎЛАР ЕЛИНДЕ

Қос бурымы еди келтерек,
Жүрген еди еле еркелеп,
Бой жетипти бизден ертерек
Көзлери жаўдырап қоңсы қыз.

Күлдиргишли, көзи сүрмели,
Бизди зәрре көзге илмеди,
Бәлки ашықлығым билмеди,
Тартынды иргелес сулығ қыз.

Қыялымды урлап бүлдирди,
Жипсиз байлап биздей дилгирди,
Шийден тыслап кетти күйдирди,
Жүрекке шоқ салып гөззал қыз.

Тар дүньяға сенсиз сыймадым,
Жанымды қыйнадым, қыймадым,
Әрман гүлдәстесин сыйладым,
Арзыўлар елине кеткен қыз.

Бизге несип етпей кеткен қыз.
Арзыўлар елине кеткен қыз.

АҰЫЛЛАСЛАРЫМ

Шетинен кеуили ақ саўдырасқан,
Көзлери күлим қағып жаўдырасқан,
Сәл нәрсеге толысып ғаўкылдасқан,
Жаны жайнаған жаз, аўылласларым.

Мийнети күн сайын аўырласса да,
Ул-қызы қалаға баўыр басса да,
Кийели Шахаманын ғасла басқаға,
Айырбасламайды, аўылласларым.

Көргенлер өлмесин ата-ананды,
Тербелиске салар кеуил қанамды,
«Сақый еди» десип әзийз Кабамды,
Еске алысады, аўылласларым.

Шәхәриңе тийе қойса табаны,
Сәуірлеп бир жүре алмас шамалы,
Көзден бир-бир ушып алтын жабаны,
Ушпаға қанатсыз, аўылласларым.

СИЗДИ ОҚЫСАМ

(И. Юсуповқа арнаў)

Сизди оқысам, қыр этирап лалазар,
 Ҳәмме адам шәмензарда жүргендей,
 Бир-биреўге мийман болып бийазар,
 Босағама күлим қағып киргендей.

Сизди оқысам, «барлық сулыў сырғалар»,
 Жигитлерди Мәжнүн қылып кеткендей,
 Қара талдың шақалары ырғалар,
 Сәўирден бир самал келип жеткендей.

Сизди оқысам дәрья болып кетермен,
 Ел халқыма ығбал инам етермен,
 Дуз шаңларын жуўып ана жеримнин,
 Аралға мен Жайхун болып жетермен.

Илхам йошың Жайхун менен сағалас,
 Тарыққанға мәдет «үмит ағаш»ың,
 Сиз өзиңиз халық пенен қаналас,
 Ҳәргиз сөндирмеңиз, үмит қуяшын.

Сизди оқысам, батыр болып кетермен,
 Ел-журтыма ҳадал хызмет етермен,
 Сиздей шайыр барлығына қуўанып,
 Мен сизге ийилип тәжим етермен.

МУҶАББАТ

Кеўлим сырын билдирмеге батпадым,
Беглик туўын аўлағырақ атпадым,
Сезимлерге турсамдағы майысып,
Бир аўыз сөзиңе жуўап қатпадым.

Мудам жүрегимде сени сақладым,
Өзинди деп сөз маржанын тақладым,
Жеңгем хәзиллесе «қойшы соны» деп
Ал, пинҳамы мақтағанын жақладым.

Мирәтлеп келгенде жаслар сейлине,
«Яқ» демедим тийермен, деп зейниңе,
Тәкаббырлық туўын әсте ийдимде,
Үнсиз ерип шыға бердим кейниңе.

Сен шығарсаң бахыт, ығбал талайым,
Саўлатың толтырған кеўлим сарайын,
Сап жүректен қайнап шықсын сезимлер,
Тек сенлик ышқыдан лаўлап жанайын.

АРАЛ АРЫҰЫНЫҢ МОНОЛОГЫ

Нур тайсалған дуз жалаған жүзимнен,
Кум жамылған мыс реңли гүзиңмен,
Үскини қуйылып көсилер Арал,
Жан халатта муңлы бағып изимнен...

Ақ шағала сарқып ушпас айдыннан,
Бой тасалап күн уялар, қайғымнан,
Бағ жағылып суўда қалды баяғы...
Гүллер жайнап, бүлбил ушпас бағымнан.

Ақ куў арыў көринбес айдыныңда,
Толықсыған ай едим толқыныңда,
Сабағы сарғайған «Келин бармақтай»
Сөтилип кетежақпан солқымында...

Қанаты қайрылған қуста не шара?!
Үмит қыл үстінде, қәлбим мың пара.
Шөл жылан тур босағада оралып...
Қыл сыймайды хәзир кеўилқанама.

Табанымды тилкимлейди қыйықлар,
Әрман бағырын қан қылады тыйықлар,
Пәс түспейме «Посейдонның гәзеби»,
Қайырлады қырға үмит қайықлар...

Қәпестеги кеўил қусым налалар,
Әрман көкси қалай хәйкел тағалар?
Қолдан берген жемге қуслар тоярма?
Муң малынар сарғыш тартып лалалар...

Өмир деген гөззал мийманханаға,
Бундай да мың дөртли мийман толар ма?
Нәзериң сал бизге, жаратқан Жаббар?
Телпегим басыма сая болар ма?
Бул сөзимди соңғы демде айтпасам,
Иште қалып қумға зая болар ма?

АРПА ИШИНДЕ...

Арпа ишинде бийдайым,
«Дәүперим» деп сыйлайын,
Жол болған хаўа енеден,
Себинди әсте жыйнайын.

Шашлары мақпал кундызым,
Маңлайға питкен дүр қызым,
Барған жерде суўдай синип,
Жарқылдап жанғай жулдызын.

Төр қалар қызым төркинде,
Ийилген жерим – «көрким»де,
Бағ-дәўлет, бахыт жаратыў,
Парасат, ақыл, еркинде.

Аталар болар кийели,
Енелер сөзи жүйели,
Усылар-кабам десеңиз,
«Тасбулақ» болып ийеди.

Бағында бүлбил сайрасын,
Жүзлерин гүл-гүл жайнасын,
Қәйин апанды көргенде,
Көзинде жулдыз ойнасын.

Турмыс-от, қызым қайнаған,
Жеңгеннің жүзи жайнаған,
Төрели болса сөзлери,
Шық жуқтырмас қәйинаған.

Аңғарып заман ағысын,
Молайтқан үйдің табысын,
Татыўлық – ырыс берекет,
Абысын менен табысың.

Ериңди сыйла «пирим»- деп
Қәйниңди сыйла иним-деп,
Бийкешлер болар қол қанат,
Жақсылап ат қой биримлеп.

Айланып артқа қарама,
«Жорғалар жүрсин» арада,
Сыпырық, сырын үйиңнің,
Сыпсытпа қызым далаға.

Жуўыра берме төркинге,
Түйиңшик түйип хәр күнде,
«Шыққан қыз шийден тысқары»,-
Қыдырып келсең иркилме.

Көзиңнен меҳир ағылсын,
Күншиллер жолдан жаңылсын,
Кемпир қуяш күн бол сен,
Көрмесе хәмме сағынсын.

ҲАЯЛ ЭЛЕГИЯСЫ

Ақ тал шақасынан үзилди жапырақ,
Сағыныш малынған муңлы әрманым,
Жылға, сай, салалар қалған қаңырап,
Шор тәбиат-жетим, дәртли сыңарым.

Кеуилим дым жақын, ал ара жырақ,
Боз думан пердели қалбим тунжырап,
Найзағай жарқ етти, бултыйған аспан,
Сөтилип боз-боран турды қан жылап.

Дәртим шерик мен де дағлы бийшара,
Бағры дузлы кәбап, қалби мың пара,
Соны аңлағандай қыслығып аспан,
Нөсерлеп көз жасын төккенин қара.

Қыслығаман көксимди бир сең тиреп,
Қәсте қалбим дәртине бир ем тилеп,
Дәрман екен жақсылардың демеуи,
Бәрше мийман турған жоқпыз жер тиреп.

Падаркуштан тирилей-ақ безинер,
Қалбин өртер себил қалған сезимлер,
Дүньяда хеш налымасын аналар,
Қайғысынан қара таслар езилер.

Жубы жоқ айдында мунлы ақ куўдың,
Жарасығы, көрки толқыған суўдың,
Қолларым жуўырар, көзимди жуўдым,
Әрманлар сөтилген бриллиант моншақ,
Дузланып, шор басып үйилген топырақ.

Сел-сел жамғыр жаўар, тынбай нөсерлеп,
Сарғаяр ақ таллар, жүрсем өсер деп,
Жапырағын жолларыма төсер көп,
Үмит шашбаўларым сөгилип кетти...
Жанардан мерўерт шық төгилип кетти...

Селлерди қумсаған сарғайған шөлмен,
Қалби қақ жарылып дуз шөккен көлмен,
Әрман, дөрт сырыққан дебдиўли желмен,
Қайда мекан басарымды биямедим,
Уйқыдасаң, дүбириме келмедің...

САҒЫНЫШ

Кеўлим кеўилинди шақырар сайға,
Ышкы отын жаққан көзлерің қайда?
Бир мәргия бардай сен жүрген жайда,
Кеўлим қанат байлап асығар саған.

Күнлер өтип атыр жылыслап әсте,
Сени көрмегели жүрегім қәсте,
Усынайын жаным саған гүл дәсте,
Менлик болсаң жылдырымдай асық сен маған.

Саған жетермекен кеўлим наласы,
Тек өзінсең дәртлерімнің даўасы,
Мени Ләйли еткен көзің аласы,
Атқан таңларымды сарғайтпа маған.

Жыллар өтип атыр жылыслап әсте,
Сени көрмегели жүрегім қәсте,
Усынайын жаным саған гүлдәсте,
Менлик болсаң жылдырымдай асық сен маған.

МЕН ӨЗИҢЕ ...

Ғумшаланса мухаббаттың урқаны,
Лаўлап жанар ашықлықтың гүлханы,
Беглик туўын ийдим қәлбим султаны,
Мен өзиңе ашық болған қусайман.

Нақыраты

Жалынлайман, жалындайман жангенем,
Алаўлаған сенлик сезимлерден мен,
Қой кеўил деп өзим безинген менен,
Ләйлиге сыңарлас болған қусайман.

Ашықлық қосығын айтсам жанығып,
Сағыныш жәм болар қанат тағынып,
Асаў жүрек сезимлерге бағынып,
Қус қанатлап ушатуғын қусайман.

Нақыраты

Жалынлайман, жалындайман жангенем,
Алаўлаған сенлик сезимлерден мен,
Қой кеўил деп өзим безинген менен,
Ләйлиге сыңарлас болған қусайман.

СЫР

Сезимлер илинип, кирпич оғына,
Нәзерлеп жибердің кеуіл бағыма,
«Сүйдим» деген сөзді тилсиз баянлап,
Жанымды тапладың ышқы шоғына.

Долы сезим толқынында тауланьп,
Аңсыз кусша қалғандайман ауланьп,
Такаббырлық тууын әсте ийдим мен,
Тилсим сөзлериңнен қалбим байланьп.

Кеулимнің қуяшы, мийуалы бағым,
Сениң көзлериңдей шуғлалы таңым,
Кеуіл сарайымның төрінде мудам,
Нур шашып жарқырап турарсаң жаным.

Долы сезим толқынында тауланьп,
Аңсыз кусша қалғандайман ауланьп,
Такаббырлық тууын әсте ийдим мен,
Тилсим сезимлерден қалбим байланьп.

КҮТЕРМЕН ЖАНЫМ

Кәлбимнің көзі бар «бір сырды» аңлар,
Байқамадым тек емес сезімде жан бар,
Саған сыңарластай шуғлалы таңлар,
Мен сени асығып күтермен жаным.

Бәхәр самаллары өпсе жүзимнен,
Сыйдамланып сабыр, тақат төзимнен,
Жұлдыз жанса көзіңбе деп сүзилген,
Жабығып, жанығып күтермен жаным.

Көринбесең гүңгирт тартып этирап,
Бозлы думан кәлбим қалар тунжырап,
Кеулимдесең кетегөрме сәл жырақ,
Шоқ болып жалынлап күтермен жаным.

Бәхәр самаллары өпсе жүзимнен,
Сыйдамланып сабыр, тақат төзимнен,
Жұлдыз жанса көзіңбе деп сүзилген,
Жабығып, жанығып күтермен жаным.

ТАХТЫМ

Көзгененнен «бир сыр» аңлап қаларман,
Қыяллар ылағып ойға таларман,
Жаным лаўлап әндийшели сезимнен,
Күннен-күнге Ләйли болып барарман.

Сезимлерим сенлик кетпегил жырақ,
Жанымды айралық отына қалап,
Мәжнүн болып қыя шөлге кеттиң бе?
Жоқлап сени кеўил қалды тунжырап.

Сен келдің қанатлап, қалбим султаны,
Көшти кеўлимнің бултлар кәрұаны,
Үмит атқан таңнан, қолымды бердим,
Хош қал сен, қыз тахтым-алтын дәўраным.

Мәжнүн тал тасалап, бизди жасырды,
Мухаббат от екен, қызыл жасынлы,
Сезимлер жулқынды, үзип туғырын,
Жангенем көксиңе қойдым басымды.

АНА ЖЕР АНА

Перзентинмен туўған жер-деп табынған,
Бағры кәстем шордан көрпе жамылған,
Қәлбимде қоз, жаным дәртли халқыңнан,
Саған сыңар муңлы қуспан, Жер Ана.

Үмит жиби-қазық беккем байланған,
Қабағынан бозлы думан байқалған,
Нарт шыбықтан нарұан болып шайқалған,
Жаны сенлик бир қызыңман, Жер Ана.

Тухым сепсем дән болдың сен асыма,
Ылай етсем пана болдың басыма,
Әтирапымды бөлеп қызыл жасылға,
Жәннетке айналдың сақый, Жер Ана.

Мийнетим «шөжелер» ерте бәхәрде,
Иске түстим жең түринип сәхәрде,
«Суў» деп-мойнымызды созған мәхәлде,
Бир қосылып гүңирендик, Жер Ана.

Төрт рең липаслы келбетлисең, сен,
Алтын ғәзийнели, дәўлетлисең, сен,
Суўлар толқып ақса, шәўкетлисең, сен,
Хәммеге бирдейсең, Ана Жер-Ана.

«Әлхәббиз» деп батырларша сайланып,
Туўған жерге бир киндиктен байланып,
Шөл палуаны сексеўилге айланып,
Жаныңа шоқ салажакпыз Жер Ана.

Әрман кабырғасын қалай сөтермен!?
Перзентлик парызын қәйтсем өтермен!?
Жақсы хәм жаманды теңдей көтерген,
Арұана булақсаң жайсаң, Жер Ана!
Хәммеге бирдейсең, Ана Жер-Ана.

ЖАЙНАП КЕЛ, НАҰРЫЗ!

Әссалам Наұрызым, мубәрек келдің,
Гилемлердей ғырра дөгерек келдің,
Наұрыз гөже, тандыр кабаб, нан шөрек,
Берекет карұанын баслап кел, Наұрыз!
Елге кутлы қәдем таслап кел, Наұрыз!

Суұ тулпарды минип кырларды асып,
Ығбал несийбемди баұырыңа басып,
Халқыма мехир бер, дәрьядай тасып,
Сақыйлық булағын баслап кел, Наұрыз!
Нур сеұип кеұилге жайнап кел, Наұрыз!

Қабыл ет тилегин дийхан бабамның,
Периштеси пайтахт жасыл даламның,
Әзелий байрамы Туран анамның,
Нур сеұип кеұилге жайнап кел, Наұрыз!
Елге кутлы қәдем таслап кел, Наұрыз!

ЫҒБАЛ ИНАМ ЕТ

Бәхар келди, бир хош сезим тарады,
Жасыл дала көздің жауын алады.
Алпамыслар Баршын ярын сорады,
Кеуиллерге меҳир инам ет, Наўрыз!

Дархан дала дийхан қолын сағынар,
Қыз-жаўанлар гүмис хәйкел тағынар,
Қыс қәхәри гөзаллыққа бағынар,
Ырысқы, несийбе инам ет, Наўрыз!

Әмиў қызларның жайнап жанары,
Жайхун киби тасар кеуил кәнары,
Бағларыңда әнжир, алма, әнары,
Сақаўат урығын инам ет, Наўрыз!

Дийхан бабалардың жүрегінде – сен,
Берекет қырманның дереги де – сен,
Ҳақ кеуил халқымның тилеги де – сен,
Адамларға ығбал инам ет, Наўрыз!

ӘРМАНЫҢ СЕНИҢ

(Профессор Қалымбет Султановтың естелигине)

Байрақ етип әдебиаттаныўды,
 Әрманладың олимпты алыўды,
 Билимиң – нур кәлбимизде жаныўлы,
 Гүл жайнатыў еди әрманың сениң.

Бул дүнья ялғандур, кимлер мын жасар,
 Уры жыллар қашып араны ашар,
 Сизиң исмиңизди айтып жол басар,
 Басланды екиши өмириң сениң.

Қәлбинде бар еди ғайры нағыслар,
 Сөзиңизде зор әдебий ағыс бар,
 Ҳаким ата, Қәлли көлли жағыслар,
 Сорағлайды туўған еллериң сениң.

Аққан дәрья кем-кем, кем-кем тереңлер,
 Дәрья алым излеп көpler елеңлер,
 «Кетгин, Мамай ох! Ялғаншы» деменлер,
 Жан ишинде турар сөзлериң сениң.

Нәкасларға пейилиң дым тар еди
 Қырсық, қыңыр минезиңиз бар еди,
 Тутқан жолың намыс пенен ар еди,
 Ядымызда жаслық гезлериң сениң.

Мийнетиң камалың, онда табыс бар,
 Елге хызмет етсең түби алғыс бар,
 Қалай әдиўленбес сиздей арыслар,
 Ҳәзир гүл жамылған жүзлериң сениң.

Инсанның өмири – гүлдиң дәўири,
 Еки жасар, адамзаттың тәўири,
 Устазлық меҳириң әптаб хәўири,
 Жулдызлардай жанар излериң сениң.

АППАҚ КЕҰИЛЛЕРДЕЙ ...

Әрман етип талабанлар таласып,
Мыңсан көзлер үмит пенен қарасып,
Университет алдында тұрсаң жарасып,
Аппақ кеуиллердей, аппақ босаға.

Көз жиберсем сениң жигит жасыңа,
Сөз табылмас тәрип өлшеу тасыңа,
Жүзиктейин гауһар қойған қасыңа,
Елдің дәулетісең алтын босаға.

Жүзден жүйреклерге қушағың ашық,
Илим-қуяш, зерли шапағын шашып,
Мағрифат сарайының есиген ашып,
Бахытқа жасларды баслар босаға.

Кімге зер жамылған жүйрик әрмансаң,
Тұлпары озғанға бағлы дәурансаң,
Илим жүгин артқан нарсаң, кәруансаң,
Данышлар кәдем қойған мәрмар босаға.

Ырыс-несибели, алтын сарайсаң,
Зердели жигит-қызға күлип қарайсаң,
Кеуилге шамшырақ нур боп тарайсаң,
Илим гузарына баслар босаға.

Шарапаты ғәрезсізлік заманның,
Илим алсаң кубла хәмме таманың,
Бұл дәрғайға тийеғойса табаның
Бахтыңның жанғаны дейди-босаға.

СЕНИ ТАППАДЫМ

Таўларға тирелген жолларым туйық,
Талпынаман үмит ушқынын жыйып,
Қус қалбим қәпесте, канатым қыйық,
Боз думан артында шоқ нур таппадым.

Дағлы қалбим болды шөллерде сүргин,
Кеўил бостанымда боранлы үргин,
Запыран жайлаған зумрадтың көркин,
Гулбағ саҳра болды сени таппадым.

Ғам көлинде жүзип жүрмен жалғыз-ақ,
Еседі жабайы желлер аңызак,
Қалбим жүз мың дағлы еле таң узақ,
Кустай канат қағып сени таппадым.

Дағлы қалбим болды шөллерде сүргин,
Кеўил бостанымда боранлы үргин,
Запыран жайлаған зумрадтың көркин,
Гулбағ саҳра болды сени таппадым.

КЕҢ ДАЛАЛАР НӘПЕСИ

(Соңы сөз орнина)

Хәр сапары Шахаман аўылы тәрәплерге жолымыз түскенде, сараң тәбиятымыздың бул жердеги кеңислиги хәм өзине тән сулыўлығы ойларға шүмдиргенде, усы боз топрақтың шаңғытын аспанға көтерип, ала-куйын ат шаўып баратырған шашлары желкилдеген бир қызалақ көз алдымызға келеди...

Гүлистанның балалығы усы еркинлик нәпеси лепирип турған кеңисликте өткен. Енди оны Нөкисте көргенимизде бул тар көшелерде ҳалласлап кеўли сол еркинликте хәм кеңисликти күсеп, туўылған топырағы туўралы жанып қосықлар жазатуғынының себебин түсинемиз.

Гүлистан Дәўлетова қарақалпақ поэзиясының өз даўысы хәм өз жолына ийе әжайып бир шайырасы болып жетилисти. Бул оқыўшыларға усынылып отырған оның жана қосықлар топламы йошлы шайырамыздың журтшылыққа айтар гәпиниң бар екенлигин көрсетеди.

Шайырдың ўазыйнасы-халкының жүрегинде ҳақыйқат отын жағып, оған үмит самалын бериў. Гүлистан халкымыздың ҳал-жағдайын жақсы түсинеди хәм жақсы күнлерден үмит етип жасап атырған адамларға руўхый хәмдам болыўға умтылады. Оның қосықларын усы пазыйлети ушын қайталап оқыўдан жалықпаймыз.

Гүлистан өз қосықларын тийкарынан жасларға арнап жазды. Халкымыздың бирлиги хәм өмиршеңлигиниң арқаўы болып киятырған дәстүрий қәдириятымызды олардың кеўил дүньясына киргизип, өмирде дурыс бағдар бериўди мақсет туталды.

Соны айтыў керек, өмирдиң қатал сынақларға толы жолына қәдем қойып атырған жаслар, бул өмирде өз жолын тапқан, басқаларға өрнек болғандай жетискенлик-

лерге ерискен инсанлардан үлги алып жасаўды үйренсе, бул өзлерине пайда.

Гүлистан Дәўлетованы өмир жолы басқаларға өрнек болатуғын инсан хәм шайыра деп айтар едик. Бирдей еки дипломның ийеси, инглиз тили және қарақалпақ тили хәм әдебияты қәнигеликлерин алған ол, көп жыллар даўамында университетте инглиз тилинен, шет ел әдебиятынан, әдебиат теориясы хәм хәзирги қарақалпақ әдебиат пәнлеринен сабақ берди хәм бул билим орайының хаял-қызлар кеңесин басқарып, дүркин-дүркин қызларымызды өмирге тәрбиялады. Ол өмирден өз жолын таўып атырған билимли хәм көргенли ул-қызлардың ардақлы анасы. Мине, усындай өз өмиринде жақсы жол салған Гүлистанның поэзиясы да эндамлы бир өмир сабақлығы сыпатында тәсир қалдырады.

Шайыра Гулистан Даўлетова сөз көркемлиги арқалы пикирин жеткерийүге умтылады. Қосықты әхмийетли мәселеге арнаў яки идеяны түсиндирийү менен үгитлер жүргизийү хәзирги поэзиямыздың дәрежесине ылайық емеслигин билген автор жүрек дүрсилин, айтажағын, сөз мәнисинесөзөнери арқалы оқыўшыларға жеткерийүге талпынады, усының өзи шайыраның үлкен табысы есапланады.

«Сениң дәртиң менен жасайман хаял» қосығында хәр төртинши қатарда тәкирарланып келетуғын бул сөзлерде көп мәни бар. Инсанды жақсы көрийү, ол хаққында ойлаһнып жүрийү, оның ис- хәрекетиниң жақсылығын мудам ядқа алып жүрийү – бул гәптиң дәслепки мәниси болып есапланады. Әўели бул гәпти ер адамлар қолланған, хәзир болса бул дизбек Гулистанның тилине көшип тур. Бул да оның шеберлиги болады.

Кумардың қызлары, қой, хәшегилмен, Сенликтөзим менен жасайман хаял» қатарларын да олардың қыйыншылықларды жеңийүи исеним менен айтылады, хәм сизинг ислериңизди даўам еттиремиз деген мәни бар. Бул орында дәслепки мәниден басқаша қолланған. Пикирдиң күшин арттырийү

ушын сөздің хәр қыйлы хызметте кубылығын бул жерде көремиз. Сыртқы көзге сулыұ Сүйинбийкесен, «Сенин дәртин менен жасайман, хаял» Деген қатарларында ишқи дәртин айта алмай жүрген Адам халаты сүүретленеди. Бул мәнини шайыр М.Юсуп «Улығымсаң, ұатаным» деп сүүретленген еди. Ұатан хаққында унамсыз сөз айта алмайман деген мәнини шайыр тутлығып қалыұ дизбеги арқалы жеткереди. «Қырқында нырқына келмегенлер бар, Гежирленип жолдан жүрмегенлер бар. Сенлик күйиниште жасайман, хаял» қатарларында заманластарымыздың гейпара кемшиликлери хаққында сөз болады. Оларды дүзиұ жолға салсақ, олар бизлерге қолдас болса көп ислер питкерер едик деген мәни ашық айтпай-ақ түсиниледи. Қайғысыз қыз тахтын жойтып отырман, Сениң дәртин менен жасайман, хаял қатарларында сонша жыллар өтсе де Арал апатшылығы, басқа турмыс қыйыншылықлары еле сапластырылған жоқ, мениң балалық дәуирим өтип, бойжеткенликке ерискен ұақытта еле тәбият апатшылығының ортасындаман мәнисиндеги ойлар бар.

Хәзирги заманда терминлерден басқа көркем сөз жаратыұ қыйын. Сол ушын өткен әдебий мийраслардан кең пайдаланыұ керек. Гулистанның қосықларында усындай сөз жасаұ усыллары көп ушырасады. «Ана жер» қосығында Туұған жерге бир киндиктен байланып қатары бар. Оның өзлестиргенин билиўге болады.

Жанған жерге жамаұ болар бөзим жоқ,
 Және бәхәр келди, текте өзиң жоқ,
 Сени излеп кеўлим кетти, изим жоқ,
 Және бәхәр келди, онда өзиң жоқ,

қатарлары дәстандағы Ярдың гүли келди, өзи келмеді қатарындағы Шасанемнің дәртин еске салады, ал көркемлиги де өз алдына жақсы.

Дәслепки қатардағы «Жанған жерге» сөз дизбеги жаңашыллық пенен қолланылған. Ол сөздің мәнісінен мүмкіншілік жоқ жерден де жағдай тапқан халат көрсетиледи. Жыртылған жерди жамау аңсат, ал жанған жерди жамау оннан да қыйын екени аңланады. Изим жоқ дизбеги арқалы жаңашыллық дөретип тур. Себеби қыз бала жигитти излеп, әдеплилік етип жолға шықпайтуғынлығын аңғартады.

Қанаты қыйылған кустайман сенсиз,

Көклерге шарқ урып ушпайман сенсиз, - деп жазады шайыра, «Көринбес» қосығында бундай сулығу хәм миллийлиги болып уйқаслар шайыра қосықтарына тән кубылыс.

Бул китапты оқып отырып автордың тили халқымыздың әдебий тилине бай екенлигин көремиз. Халықлық ибаралардан жүда шебер пайдалана алған. Айдос баба, Ерназар бийлер ат ойнатып өткен Шахаман далаларында жүргендей боласаң.

ЖАН ҮЙИРЕР СӨЗЛЕРИН

Гулистан Дәулетоваға

Түптен салған қауынындай Шымбайдың,
Жан үйирер сөзлериннің ширеси,
Сәулесиндей бирге тууған күн-айдың,
Нурға толы көзлериннің шарасы.

Сүттей ақ нурынан көзлер шағлысар,
Қарасына шүмер жақын-алыслар,
Сен десе шешеннің сөзи шалысар,
Тил қатыуға келмей қалар шамасы.

Көзлерің, сөзлерің-мәргия мисли,
Сыйқыры не екен, неге ол күшли.
Жийенбай шайыр да ийинин қысты,
Өзің тап дегендей еди қарасы.

Тәрийпинди жырлау еди үмитим,
Сөзден сөзге қонып аспанлап кеттім,
Бүгін сениң жасыңды да ұмыттым,
Бар-ау жигирма хәм отыз арасы!

Талантың бар далаларды оятқан,
Жигериң бар балаларды оятқан,
Ураның бар аналарды оятқан,
Түн жарпында ауырғанда баласы.

Ботакөзлер жүдә қысық көринер,
Танакөзлер ири, ашық көринер,
Сениң бул көзлерің ысық көринер,
Шақаманның жулдызындай шуғласы.

*Шайырлар:
Ғикметулла Айымбетов
Сағынбай Ибрагимов.*

ГҮЛИСТАНҒА

Елиў деген еки буўын сөз өзи,
Айтылыўы аңсат, қанша өткел бар,
Шайыр қызлар ишинде айрықша көзи,
Гүлистан Дәўлетлидей гөззалымыз бар.

Қыз баладан жас соралмас әдетте,
Олар мудар он тоғызда болады,
Заманласпыз Гүлистанға әзелден,
Он тоғыз бәхәрге быйыл толады.

Шайыр қыз ол ерте елге танылған,
Қосықлары әлўан гүлге малынған,
Қосықларын халқым сүйип тыңлайды,
Йошлы намаларға қосып жазылған.

Жалықпастан елге хызмет етип жүр,
Хәм шайыра, тәрбияшы педагог,
Қосықлары гүл муқамға дөнип түр,
Жазылмаған еле онда қосық көп.

Қыз болса да ер жигитке бергисиз,
Машақатлы мәкемени басқарар,
Қаладағы тәрбияшы устазлар,
Сәўбетлесип көрисиўге асығар.

Бала тәрбиясы ең баслы жұмыс,
Бос ўақыт табылса қәлем тербетер,
Биринши мәселе тек жұмыс, жұмыс,
Мектеп аралаўға ўақыт жеткерер.

Кимде қанлай машқала бар питпеген,
Хәр бир майда иске көўил бөледі,
Я бир кемис заты болса жетпеген,
Табылғанша өзи излеп жүреді.

Шаңарақта қостар, мехрибан ана,
 Хожалық та өз алдына машқала,
 Ул қызларға ұақыт тауып бөлінсе,
 Күтип турар қазан-табақ асхана.

Жәмийеетте орның сениң гиреули,
 Қапа етти деп, еситпедим биреўди,
 Қабыл әйле заманласым Гүлистан
 Қутлы болсын бул бәхәриң елеули.

Еле талай асығұлардан асқайсаң,
 Қосық жазып сөз маржанын шашқайсаң,
 Қарақалпақтың поэзия аспанын,
 Қатлам қоймай бирим-бирим ашқайсаң.

Қарақалпақ қызысаң сен қәўметли,
 Пәтиуалы сөз сөйлейсең сәўбетли,
 Фамилиянның «ОВ» бууынын алып қой,
 Гүлистан қызысаң елдің Дәўлетли.

Шайырлардан шықпас ҳасла жаманлық,
 Шаңараққа тилеймен мен аманлық,
 Көзин термилмегей төрден есикке,
 Дүнья деген өткинши бир заманлық.

Юбилей той берер мыңсан адамлар,
 Гезек пенен өмир өте береді,
 Гүлистан дәреткен өлмес қосықлар,
 Әўладтан-әўладқа жете береді.

*Марат Нағметуллаев.
 («Нөкис ҳақыйқаты» газетасы
 12-март 2009-жыл)*

МАЗМУНЫ

Тамыры тереңде Ұатан – байтерек (алғы сөз).....	3
Ана.....	8
Әке – Саялы байтерек.....	9
Аталар.....	11
Мугәллим.....	13
Және бәхәр келди.....	14
Қарлығаш келсе.....	15
Туұылған жер	17
Сезбең бе сен?.....	18
Көринбес	19
Перзентимен.....	20
Қырға қаңтарыұлы қайық қасында.....	21
Намыс байрағы.....	23
Балажанларым.....	24
Устазлар.....	25
Айтыс.....	26
Сениң дәртиң менен	27
Кешир, жаным, кешире алсаң.....	29
Утаранажолы.....	30
Жигит қосығы.....	32
Сағындырыптурарсаң.....	33
Аналықтахтымда.....	34
Сарыша айымның монологы.....	35
Шөпти қалы көрме	37
Тумариса анажан.....	38
Сен дегенімде.....	40
Ғақ-хуқықым камусы.....	41
Тоздыма «суўда жулдызың».....	43
Кишкенеме.....	44
Тунғышым Алишерге.....	45
Ғаяллар.....	46
Шайыр деп	48
Әжапа.....	49
Шахаман.....	50

Дәртлериме.....	52
Мәңгидур.....	53
Шоқ салып кеттін.....	54
Келдинбе бәхәр!.....	55
Әзийзим Ұатан.....	56
Кеуил наласы.....	57
Айралық элегиясы.....	58
Өмирзая жұлдыз.....	59
Ана ғаз.....	61
Бийғубар балалық.....	62
Гүл ғұмшалар еле көксимде.....	64
Төртликлер.....	65
Сауалым бар, атажан.....	66
Мунлы құс қарлығаш.....	68
Мәрдана хаял.....	70
Таба алмас.....	71
Шебер қыз қосығы.....	72
Өмир философиясынан түйгенлерім.....	73
Шахаман.....	74
Женгеме.....	75
Қызыл жеңсизли қыз.....	76
Қумай көзди сүйемен.....	77
Гулайша апа.....	78
Қалбимдегі естелик.....	79
Бийпарұалар байқамас.....	80
Толынды толтырар.....	81
Ауылласым Базарханға.....	83
Ләйлим болмасан.....	84
Жигит арманы.....	85
Сени ізлеймен.....	86
Бахытқа баслаушы-конституциям.....	87
Орның бейиште.....	88
Хәзирети хаял.....	89
Естелик орнатың.....	90
Бахытты күтиуден	92
Арзыұлар елинде.....	93
Ауылласларым.....	94
Сизди оқысам.....	95
Мухаббат.....	96

Арал арыўының монологы.....	97
Арпа ишинде.....	99
Хаял Элегиясы.....	101
Сағыныш.....	103
Мен өзиңе	104
Сыр.....	105
Күтермен жаным.....	106
Ана жер ана.....	108
Жайнап кел, Наурыз!.....	109
Ығбал инам ет.....	110
Әрманың сенин.....	111
Ашпақ кеўиллердей	112
Сени таппадым.....	113
Кен далалар нәпеси (Сөнг сөз өрнинда).....	114
Жанүйирерсөзлериң.....	117
Гулистанға.....	119

Гулистан Даўлетова

ҚЫЗ ТАХТЫМ

ҚОСЫҚЛАР

Баспаға таярлаған хэм жуаплы редактор:

Гулистан Мэтякубова

Қарақалпақстан халық шайыры

«MERIYUS» ХМНК 100121

Ташкент, Усман Насыр көшеси, 158.

Редакторы: Юсуф Бердыев

Худ.редакторы: Жамшид Төреев

Тех.редакторы: Эркин Хажиқулов

Корректоры: Нилуфар Мавланова

Баспаға тапсырылған уақты 24.09.2009.

Баспаға рухсат етилген уақты 10.11.2009.

Форматы 84x108. 8,0 баспа табақ. Нусқасы 3000.

Бахасы келисим бойынша. Офсет усылында басылды.

«MERIYUS» ХМНК баспасы

Ташкент, Генерал Узақов көшеси, 2 «а»